

ЛУҚМОН БЎРИХОН

ЧОРБОҒ ҚЎРИҚЧИСИ

ёхуд

ХИЗР КЎРГАН ЙИГИТ

Қисса

*Қонун тақиқлай олмаган нарсаларни
гоҳи номус тақиқлай олади (агар у бор бўлса).*

Сенека (ва Аллаким)

Кечагина эшагига қийшиқ минган қишлоқи эдим, бу-
гун эса ажабтовур машина ўриндигида ястаниб ўтириб-
ман-а?! Нахотки, Хизр кўрганим чин?!

• • •

Уч-тўрт тўй-томошада уч-тўрт донгдор курашчининг
курагини ер исқатиб полвон номини олдим, Қоржов пол-
вон бўлдим. Эл-улус Чоршанби чўпоннинг кенжаси Хизр
кўрган, энди икболи баланд бўлади деган гап-сўз тарқа-
тибди. Мен кулибгина қўяр эдим. Тусмолдан биламан,
бу миш-мишларни бўйинсам Хусан-Улаш агрономнинг
ўғли тўқиб-бичиб тарқатган. Ўзи қўй кумалоғидеккина
бўлса ҳам ховлиқмалиги оламни бузади, устига-устак,
отасининг шоирлигидан оз-моз юккан — гапчиноз, дар-
ров тўқиб-бичади, кўпиртиради.

Аслида ҳаммаси кеч кузнинг изғиринли кечаларидан
бирида жўнгина бўлган эди.

Ўшанда Хусан икковимиз қўшни совхоз фермасидан
товуқ ўғирлаб келгани кетаётган эдик. Бизникида синф-
дошлар йиғилишиб, бир зиёфат уюштирмақчи бўлганмиз-
да. Гўшт топиш Хусан икковимизнинг бўйнимизга илин-
ган. Шу сабаб шом шафақи кизарган маҳал эшакларимиз-
ни кичаб-кичаб йўлга тушдик. Кенгсой дашти бошланганда
ғира-шира қоронғулик иниб қолди. У ёқ-бу ёқдан гангир-
гунгур гурунглашиб боряпмиз. Хусан нуқул мақтангани-

мактанган. Келгуси йил мактабни битиргач катта шаҳарга кетар экан. Институтга кирар эмиш. Тўғриси, мактанганича бор қурғурнинг — мактабда тузуккина ўқийди-да! Муаллимлар ҳам бири қўйиб-бири олиб уни алқашади, «Хусандан умидимиз катта, қишлоғимизнинг фахри бўлади», деб башоратлар қилишади. Менга эса ўқрайиб қарашгани-қарашган, ҳаммасига баланд бўйим, қорувли қома-тим айбдордай бош чайқашади: «Эсиз жасад... эсиз куч-қувват...». Баъзан орим қўзиб, астойдил ўқишга бел боғлаб китобларга қўмилиб ўтирган пайтларим ҳам бўлган. Бироқ ўз-ўзимга бош оғриқдан бошқа нарса орттирмаганман. Китоб-дафтарга термулиб ўтириш алланечук энсамни котиради, назаримда, мен бошқа бир ишлар учун яралгандек эдим. Хаёл сурсам, хаёлларим Кенгсойнинг қир-адирларидан нарига ошиб ўтолмайди, қўй-қўзилар суруви-га аралашиб ялангликларда ўтлаб қолади. Шу сабаб ўша изғиринли кечда уч-тўрт товук дардида борар экан-миз, Хусандек мактана олмадим.

Кенгсойнинг қоқ белига етганимизда қоронғулик хийла қуюқлашиб қолган эди. Бир пайт қаншаримиздаги қир-да оппоқ шарпа пайдо бўлди. Ҳатто эшакларимиз ҳам таққа тўхтаб ўша ёққа тикилиб қолишди. Хусаннинг аллақачон ранг-қути ўчган.

— Арвоҳ! Ўлай агар, оқ арвоҳ бу! — ваҳимали пичирлади у аранг. — Илгари Кенгсойга шаҳидлар қўмилганини эшитганман, шуларнинг арвоҳи!

— Ҳовлиқма-е, — дедим қир томон тикилиб.

Мен дўстим айтган «арвоҳ», «шаҳид» деган сўзларнинг маъносини англаб етмаганимданми, ҳарнечук қўркмаётган эдим.

Оқ шарпа аста-секин биз томонга эниб келар эди.

— Қочдик! — дея қичқириб юборди Хусан, эшагини ортга буриб.

Хуркибгина турган жонивор жонҳолатдаги қистовдан йўрғиб кетди.

Мен саросимада қолдим. Бироқ хануз қизиқишим қитиклаб қўймас эди. Хурка-хурка орқага қайтишга ури-наётган эшагимни бир амаллаб тинчлантириб оқ шарпага тикилиб туравердим.

Ниҳоят, дўстим таърифлаган «арвоҳ» яқин келди. Шундагина мен унинг оқ иштон, оқ яқтақдаги қария эканини тусмолладим. Эшагим ҳам одам нуқсини сезди-ёв, тинчланиб, хас-пас илинжида ер искаб қолди.

Оқ шарпа мулла Мирза экан! Кўй-қўзиларини невараларига ишонмай ўзи боқиб юрадиган, саксон ёшни қоралаб қолган ўзимизнинг кадрдон қария!

— Ассалому алайкум, мулла бова! — деб салом бердим эшагимдан ирғиб тушар эканман.

Мулла Мирза саломимга аранг алик олди. Изғиринда тиришибгина қолган эди у. Тинмай қалтирайди. Мен устимдаги эски бўлса-да, қалингина чопонимни дарров ечиб чолнинг елкасига ёпдим. Қўл-оёқларини укалаб иситган бўлдим.

— Барака топ, болам, — дея алқади мулла Мирзо, ниҳоят, тили калимага айланиб. — Илоё, никоҳингни ўзим қияйин, илоё, суйганингни бағрингга босиб юр.

— Мулла бова, нега шундай сарсон бўб юрибсиз?

— Э, сўрама болам...

Қария тутила-тутила арзи-хол қилди. Мулла Мирза одатдагидай кўй-эчкиларини боқиб юрган экан. Шом намозининг вақти бўлиб қолибди. Қария эшагидан тушиб ибодатга уннаган эмиш. Бундай ўйлаб қараса, устидаги қалингина чакмони бетаҳорат туюлибди. Чол чакмонини ечиб эшаги устига ташлаб қўйибди-да, оқ яктагини тўшаб намозга киришибди. Шу пайт нимадандир хурккан сурув тўзғиб кетган эмиш, эшак ҳам шаталоқ отиб қочиб қолибди. Намозни бузмай хотиржам яқунлаган қария қарасаки, на кўй-эчкилардан, на эшакдан дарак бор! Устига-устак, қаричилик қурсин, мулла Мирзанинг кўзи қоронғуликда беш-олти кадамдан нарини илгаёлмас экан. Қария тусмоллаб-тусмоллаб у ён-бу ён югургилаб, кирма-қир ошибди, охир-оқибат менга йўлиқибди.

Мен чолни эшагимга миндириб:

— Мулла бова, сиз қишлоққа кетаверинг. Мен молларингизни топиб изингиздан хайдаб бораман, — дедим.

Анча-мунча исиб бийронгина бўлиб қолган мулла Мирза дуо устига дуолар қила кетди.

— Илоё, Художоним Ўзи сенга паноҳ бўлсин, илоё суйганингга етишиб қўша қаринглар, илоё менимас, ҳазрати Хизрни кўрган бўл...

Мен қария билан бўлиб ўтган воқеани ҳеч кимга айтмадим... Тўғрироғи, хокисор мўйсафидни у ер-бу ерда ҳазил-мазах қилишларини истамадим. Бироқ унинг дуо-илтижолари юрак-юрақларимга сингиб кетган эди. Шунинг учун ҳам ўша кеч Хусанни қишлоқда қайта учрат-

ганимда мактаниб қўйдим: «Бекор қочиб кетдинг-да, мен хазрати Хизрга дуч бўлдим...»

Хусан гап-сўзларимга лакқа ишонган экан. Кейинчалик ўзидан қўшиб-бичиб кимларгадир етказибди-ю, шушу одамлар орасида Хизр кўрганга чиқиб қолдим. Энг галатиси, ўша воқеадан сўнг кетма-кет омадим чопавергач одамлар оғзидаги чўпчакка ўзим ҳам чиппа-чин ишона бошладим: «Балки Хизр... мулла Мирза бўлиб кўринган...»

Мен курашга кўнгил берган эдим. Аввалига у-бу тўй-томошаларда хашаки полвонлар билан беллашиб кўрдим. Қарасам, оппа-осон голиб бўляпман. Сўнг сал давра исини олганларнинг белбоғидан тутдим. Улар ҳам полвонлик сиёғимга тан бериб, мағлубларча майдонни тарк эта бошлашди. Кейинчалик уч-тўрт номдор курашчиларнинг курагини ер искатдим, эл-улус мени олқишлай берди.

Ўрта мактабни битириб гангиб юрган пайтларим эди. Дўст-жўраларнинг кўпи катта-катта ўқишларни кўзлаб, катта-катта шаҳарларга катта-катта орзулару катта-катта тугунлар билан кетишган эди. Мен отамга кўмакчилик қилиб юрибман. Отам эса мени ўқитишга қўли калталиқ қилаётганидан хижолатланади, иш-юмушларни ҳам ботинмайгина буюради. Биламан, у менинг ўқимишли бўлиб, бирор бир амалдорлик курсисини эгаллашимни жуда-жуда хоҳлайди. Ҳатто бир гал бу ҳақда ўзимга кўнгил ёзган.

Ўшанда баҳорнинг адоқлари эди. Отам қишлоғимиздан ўн чакиримча наридаги отарга чиқиб кетган. Мен мактабдан бўшадим дегунча ўша ёққа отланаман. Тўллаш мавсуми тугаб, чўпоннинг ташвиши андак ариган бўлса ҳам, менга ўхшаган полвонлардан беш-олтитасининг тинкасини қуритадиган юмуш ҳамиша топилар эди.

Қуёш кўнглимдай чарақлаб турган кунлардан бирида одатдагидай отарга жўнадим. Хаво иссиқ эди. Ўт-ўланлар аллақачон қовжираб сарғайган. Теварақдаги қиртепаликлар беҳол сулайган туяларга ўхшайди. Бир бўзтўрғай баланд учиб, қуёш тифларига тўш урган кўйи бўзлаб ётибди. Аҳён-аҳён менинг ҳам лаб-лунжимдан ажабтовур хиргойилар чиқиб кетмоқда.

Вақт пешиндан оққан бир маҳал ҳарсиллаб-лорсиллаб отарга чиқиб бордим. Нақ тантананинг устидан чиқиб қолибман. Ўтовимиз ёнида илгари ҳам бир-икки кўрганим — туман амалдорларига тегишли «Волга» ав-

тоулови савлат тўкиб турар эди. Отамнинг чўлиқларидан бири ўчоққа ўт ёкиб, қора қозонни тўлдириб гўшт қайнатмоқда. Менинг эса ич-ичимдан алланечук газаб, алланечук алам қайнаб тошяпти: ахир, анови автоулов не сабадан келганини, ичкарида кимлар ўтирганини хўб билардим-да. Улар ҳар йилнинг шу фаслида албатта бир бор пайдо бўлишади. «Қаҳратонда қирилди... йирткичлар еб кетди... тўллашда нобуд бўлди...» деган бахоналар билан сурув-сурув қўй-қўзиларга акт-хужжат тузишади. Аслида ўша «қирилиб кетган» жониворлар қирадирларни тўлдириб ўтлаб юрган бўлади. Фақатгина давлатнинг мулк дафтарида ўчирилиб, ўша акт-хужжат ижодкорларининг хусусий мулкига айланган. Шу сабаб ҳам отам боқадиган сурувнинг хийлагинаси аллақандай амалдорларга тегишли чорва эди. Эсимни таниб бундай «фокус-мокус»ларни англаб-билганим сайин ўзимни кўярга жой тополмай қолаётган эдим, гоҳ жаҳлим чиқар, гоҳ хўрлигим келар эди. Шу сабабли ўша куни қайнаётган қора қозон ёнидаги чўлиқ билан ҳам саломлашмасдан ўтов ичига қараб юрдим.

Ичкарида, тузуккина тузалган дастурхон теграсида тўрт-беш амалдор нусха ёнбошлаб ётишар эди. Мол-холи семиргани сайин ўзи озиб-қуриб бораётган ферма мудиридан бошқасини танимадим.

Газаб ва аламини аранг босган кўйи эшитилар-эшитилмас салом берган бўлиб бўсағада қаққайганча турибман.

— Ха-а, сенми, кел, Қоржов, — деди ферма мудиримиз, сўнг ёнидаги бетлари тобатотшдай, қабоқлари салқи кишига юзланди. — Бу чўпон бованинг кенжаси, полвон йигит. Хувв, раиснинг тўйида нуроталик полвонни бир силтовда босган.

Ўтирганлар пинак ҳам бузишмади. Ҳатто ўтов тўрида тугмаларини бўшатиб рўмолчаси билан елпиниб ётган тўра қош учуриб, кинояли тиржайиб қўйди. Мен ҳам ўтов керагаси ёнида сурбетларча туравердим, улар билан қўл бериб кўришиш дардида ялтоқилик қилмаётганимдан ҳузурланар эдим. Отам пойгакда, шундоққина оёқ кийимлар ечилган жойда чўк тушиб, хотиржам бир киёфада ўтирган экан. (Уни дарров пайқаманимдан ўзим ҳам хайрон.) У киши менга сал таажжубланиб қўз ташлаб қўйди. Мен эса унга алам-изтироб билан тикилдим. Тикила-тикила унинг пешонасидаги қат-кат ажинлар аллақандай йирткич панжасидан қолган изларга

Ўхшашини ногоҳ пайқадим. Сийрак сокол, қорамтир ориқ юзи эски бир кигиз парчасини эслатади. Гўё, аллакимлар уни топтаб, нимталаб ташлагандек эди. Нимадир бўғзимга аччиқ данакдек тикилиб келди.

— Ота, мен сурувга кетяпман, — дедим аранг қулт-қулт ютиниб.

Отам ҳайрон. Казо-казолар ковордоқ чайнаб, чой хўплаб ўз гурунгларига қайта шўнғишган.

Мен шитоб билан ташқарига отилдим. Бутун ғазабу нафратимни тўплаб, ўтовдан сал нарида мудраб ётган қари кўппакни беаёв тепиб юбордим. Ит чий-чийлаб қочди. Мен эса қайнаб ётган қора қозон қошидаги чўликни хангу манг қолдириб дашт томон чошиб кетдим.

Ўша куни кечқурун яйловдан қайтганимда арзанда амалдорлар жўнаб кетишган экан. Отам мени бамайлихотир кутиб олди. Бугунги ғазаб-нафратим қора ўчоқнинг тугунидай тарқаб кетган бўлса-да, алам-изтироблар хануз ўчоқ тубидаги қулдай таъбимни тирриқ қилиб турар эди.

— Нега бугун ўз бошингга тизинглаб қолдинг? — дея сўради отам, қўтон ёнидаги харсангга ўтирар экан. — Меҳмонларнинг олдида уялтирдинг-ку?!

— Улар меҳмонмас... — тўнғилладим мен ҳам чўпон таёғимга ўмган тираб. — Ўғрилар... тирик молларни ўлдига чиқариб...

— Тавба, акт қилишганини энди кўряпсанми? Хар доим шундай-ку?! Бунинг нимаси орқангни қичитяпти?

— Ота... — дедиму яна ўчиб қолдим, бутун дарду аламимни яққол ифодалайдиган сўзни тополмай қийналар эдим. — Ота, шу сизга зарилми, а? Нима, уларнинг олдида муттаҳаммисиз, қулимисиз шу энағарларнинг? Давлат молининг шўрини қуритиб ётган шулар-ку? Шу қузғунлар нима деса, доим кўнасиз...

— Хўш, нима қил, дейсан?

— Қўлингизга таёқ олиб қувламайсизми барини? Қўйдаё бўғизлаб ташламайсизми?

— Нима учун? Давлатнинг молига акт тузиб ўзиники қилиб олгани учунми? Менга нима. Боқиб юрган сурувим ўзимники бўлмагандан кейин, менга нима фарқи бор, давлатникими ё каттаконларникими? А, нима фарқи бор?

Мен миқ этолмай қолдим. Отамнинг зардасида жон бор эди. «Чин-да, фарқи нима?» деган гап лип этиб

хаёлимдан ўтди менинг. Бироқ бу ўй барибир таскин беролмас, ўша алланечук алам-изтироб ич-ичимдан чарх уриб ётар эди.

Фарқи бор, — дедим зўрға, ўз эътирозимга ўзим ҳам ишонмай. — Бировларнинг кули бўлгандан кўра давлатнинг ҳақиқий чўпони бўлган яхши.

Отам хохолаб кулди. Бу шунчаки зўраки, меникидан-да ортик алам, нафрат қалқиб турган кулги эди.

— Ҳа-а, нодон бола-я, — деди отам бош чайқаб. — Сен қурмағур кўп валдирама. Билмасанг билиб қўй, сен айтган ановилар бировлар эмас, давлатнинг ўзгинаси! Ҳа, мен улардан кўрқаман! Улар кўрққаним учун менга нон беради, тамом-вассалом. Сен, серри, бир-икки нимкала полвонни йикитдим, деб катта кетма! Давлатдан кўрқ, уларнинг қонунидан кўрқ...

Мен ҳануз чўпон таёғимга кўкрак тираб, энтикиб турар эдим.

— Агар менга ичинг ачиса, сен ўқи, — дея давом этди отам, овози алланечук майин тортиб, — ўқигин, болам. Сен ҳам бир устолни эгалла. Сен ҳам ўтов тўрида ёнбошлаб маишат қил, акт ёз. Ана шунда отангнинг кўнгли тоғдай кўтарилади, ана шунда чарчоқларим тарқайди, болам. Ана шунда чин зўр саналасан, бу иш таёқ кўтариб бировларни қувлаб юргандан ҳам соз бўлади. Ўқисанг, арбоб бўлсанг, таёқ кўтарганининг мингтаси оёғинг остига кигиздай тўшалади...

Туйқус отамнинг овози хирқираб, кўзлари ёшланиб дуога чоғланган кўллари кўк томон чўзилди:

— Оми-и-ин, Худо-ё, биз бечоралардан ҳам мурувватингни аяма! Кўзим очиклигида, ҳеч қурса, кенжамнинг ўқимишли арбоб бўлганини кўрай, илоё...

Қизик, ўшанда отамнинг илтижолари қабул бўлдими, ё менинг Хизр кўрганлигим чин чиқдими, ишқилиб, синфдош жўраларим катта шаҳарларни кўзлаб кетган, мен гангиб, отам хижолатланиб юрган кунлардан бирида, ниҳоят, омад деганлари биз ёққа ҳам кулиб боқди.

Саратоннинг ҳароратли оқшоми эди. Мактаб директори пўрим уст-бошли, саватдек сочлари жингалак, митти кўзлари зийрак, афт-ангорига шаҳар нукси урган, серғайрат, сергап бир кишини бошлаб келди. Тағин бир тафтишчи бўлса керак, деган хаёлда довдираган отам кутилмаган меҳмоннинг қош-қобоғи очиклигидан, ўзини эркин, қувноқ тутишидан сал-пал хотиржам тортди.

— Мени танимадингиз-а, Чоршанби бува? — деди меҳмон кулимсираб.

Отам сийрак соқолини тутамлади:

— Кўзимга иссиқ-иссиқ кўриняпсиз-у... қарилик курсин...

— Олашўрлик Худоёр махсумнинг улиман, отим — Тоштемир.

— Э, ҳа-а, — деди отам танигандай бўлиб, — ҳамсоя эканмиз-ку...

Йўқ, Тоштемир ака кўп ҳам ҳамсоя эмас экан. У ўн-ўн беш йилдан бери пойтахтда яшар экан. Ўша ёқда аввал ўқиб, сўнг ишлаб, нон-насибасини териб юрган эмиш.

Биз кутилмаган меҳмон учун баҳоли қудрат дастурхон ёздик. Мен совчиларни сезган қари қиздай оёғим олти, кўлим етти бўлиб хизмат қилар эдим.

— Ўғлингиз Қоржовбойнинг доврўгини эшитиб келдим, — деди гап орасида Тоштемир ака, кўй қатигидан хузурланиб ичаркан. — Ўзим ҳам бу полвоннинг бир-икки курашини кўрганман...

Мен ҳаяжондан терлаб кетган эдим. Тоштемир ака мени шаҳарда тарбиялаб, шуғуллантириб катта спортчи қилиш ниятида экан! Айтишича ўзи ҳам дзюдо кураши бўйича спорт устаси эмиш.

— Бинойи, бинойи... — дея минғирлади отам норози бир қиёфада. — Мен буни ўқитсам, деган хаёлда эдим.

— Албатта, ўкитамиз-да, — деди тагин жонланиб Тоштемир ака, — спортчилар учун ҳамма институтларнинг эшиги ланг очиқ...

— Бинойи, лекин... бу... савил кўлимиз калта-да...

— Ие, бова, мен сиздан бирор нима беринг, деб талаб қилаяпманми? Ҳаммасини ўзим тўғрилайман. Лекин бу йил кеч. Хозирча Қоржовбой биз билан шуғулланиб спортда ўзини кўрсатиб турсин, келгуси йил, Худо хоҳласа, ўқишга жойлайман...

Шундай қилиб, эртақлардагидек бир юмалаб пойтахтга келиб қолдим. Одамларнинг гавжумлигидан, серкатнов машиналарнинг шовқин-суронидан бошим оғриди, кўнглим айниди. «Ничево, ҳали кўникиб кетасан», деди Тоштемир ака мени кўчама-кўча, идорама-идора етаклаб юрар экан.

Тез орада бир ижара уйга жойлаштирилдим. Бу ерда бўйдор, хайбатли уч-тўрт йигит мени лоқайд, нописанд

кутиб олишди. Кейинчалик ҳаммамиз дўстлашиб, ака-ука киришиб кетдик. Ахир, барчамиз курашчи, бир спорт клубининг аъзолари эдик-да, кет кўяр кўрпамиз, ош еяр товоғимиз бир эди. Ҳамхужралардан иккови номи жарангдор институтларда, бирови аллақандай коллежда ўқийди, тағин бир шерик менга ўхшаб келгуси йилни пойлар эди.

Мен бу ерда барчамизнинг бош-қошимиз, ғамхўримиз Тоштемир ака эканини кунма-кун, соат сайин англаб, ҳис қила бордим. Андак кейин билдимки, бундай жонқуяр зотлар «менеджер», деб аталар экан. (Менеджерми, мени жерми, ишқилиб, шунақа.)

Сергап, серғайрат, оғзида ҳамиша сақич, спортчиларга хос енгил, ихчам кийиниб юрадиган Тоштемир ака ҳайратимга ҳайрат қўшар эди. Чиндан-да тоштемир эди у! Шу одамнинг ётиб ухлашига ҳеч ишонқирамасдим, қачон қарасанг, тик оёқда, жанговар, аллақайларгадир шошгани-шошган... Ҳар куни машқ-машғулотлар чоғлари бирга бўлсак-да, кечки пайтлар хужрамизга албатта бир бош суқиб ўтарди у. Албатта, ҳамишаги шиорнамо насихатини бот-бот такрорлайди: «Чекишдан, ичишдан, сексдан сақланинг!»

Куз охирлари, қишнинг бошлари биз учун қизғин мавсум эди. Тоштемир ака бошчилигида жануб вилоятларига сингиб кетар эдик. Тўйма-тўй, тантанама-тантана изғиб, кураш тушамиз. Ютуқ-совринларимиз тоғдай уюлиб кетади, ҳамёнлар қаппаяди. Лекин хужрага қайтиб келганимизда тоғдай совринлару қаппайган ҳамёнларнинг чўғи пасайибгина қолганига гувоҳ бўлар эдик. Мен аввалига эътибор бермай юрдим, кейинчалик уқдимки, биз полвонларнинг топган-тутганидан тузуккина улуш менеджерга (мени жерга) тегишли бўлар экан!

Тоштемир ака менга кўп яхшиликлар қилди: шаҳарга олиб келди, расмий спортчи полвонлар тўпига қўшди, машқ-машғулотларга ҳамма шарт-шароитларни яратиб берди, кейинчалик, ўзи ваъда қилгандай ўқишга ҳам жойлаб қўйди, ҳамиша ғамхўр, ҳамиша жонқуяр! Бироқ... бироқ негадир у менга ёқмайди, ношукурчилик, нонкўрлик бўлса ҳам барибир очик иқрор бўлишим шарт — ҳа, Тоштемир акани негадир жиним суймас эди. Унинг беадоқ меҳрибончиликлари, мен учун югуриб-елишлари таъбимни тирриқ қилиб, ғашимни кўзғайди, холос. Шун-

дай кезлар ҳамма нарса кўзимга балодай кўриниб қолади: шахар ҳам, спорту дўсти биродарлар ҳам. Ҳамма-хаммасига қўл силтаб, дала-даштимга қочиб кетгим келар, бироқ отамнинг ўша илтижога чўзилган қўллари хамиша йўлимни тўсиб чиқар эди.

Ҳа, Тоштемир ака минг бир чопачоп билан мени ҳуқуқшунослик коллежига жойлаб қўйди. Бундан худди ўзи ўқишга киргандай керилди, ял-ял яшнаб қувонди. Мени эса ваҳима босди: «Қандай ўқийман бу коллежда, калла бўм-бўш-ку?!»

— Энди бу хушxabарни етказиб, чўпон бовани би-ир қувонтиришимиз керак, — деди Тоштемир ака, коллежнинг қабул хайъатидан чиқиб келар эканмиз.

Мен минг бир саросима билан эътироз билдирмоқчи бўлдим:

— Сал-пал ўқиб кўрай-чи ҳали... Ўша ёқларга тўйга борганимизда бизниқига кириб ўтармиз...

— Бекор айтибсан, хайрли ишнинг эртаси яхши, гал-варс.

Ўша куниёқ Тоштемир аканинг машинасида қишлоққа жўнаб кетдик.

Отам ўқишга илашганимни эшитиб ўн ёшга яшариб кетгандай бўлди. Дарров қўй сўйиб зиёфатга унади.

— Тоштемиржон, барака топинг, — дея бот-бот алқайди у устозимни. — Олдингизда қарздорман.

Тоштемир ака қўлларини кўксига қўйиб сўзамоллик қилади:

— Қарз-парздан гап очманг, бова. Бизларга дуодан йўқлаб турсангиз, бас. Хай, кўнглингиз жойига туш-маса, ана, ҳимматингизга қаранг, бир-икки кўзини бизга атаб сурувга қўшибгина қўйинг, кўпайишибгина юра-версин. Лекин қарз-парздан гап очиб, мени хафа қилманг, дуода бўлинг, бова, дуода. Ахир, савоб ҳам керак-ку...

Мен беҳуда хавотирланган эканман. Бошқаларини билмадим, бироқ ҳуқуқшуносликка ўқишдан осони йўқ экан. Бир жуфтгина дафтарни қўлтиққа қисиб бориб-келиб юравердим. Унча-мунча расмий мусобақаларда танилиб қолганимдан обрўйим ҳам зўр эди. Ҳатто коллеж директорининг ўзи ҳузурига чорлаб қўлимни қисиб қўйган: «Қураш майдонларида коллежимиз номи жаранглаб турса, бас, буёғидан хавотир олманг...» Худо бергани шу-да, гоҳ машқ-машғулотларни, гоҳ тайин-бетайин мусоба-

қаларни бахона қилиб дарсларга ўлда-жўлда қатнашар эдим. Тоштемир ака ҳамишагидек раҳнамо, ҳамишагидек бош-қош. (Мени жер!)

Нуфузли мусобақалардан бирида устоз билан аразлашиб қолдик. Ўшанда оппа-осон ярим финалга чиққан эдим. Тагин озгина ғайрат кўрсатсам мутлоқ ғолибга айланишим тайин эди. Бироқ ярим финал беллашуви аввалида Тоштемир ака мени бир чеккага тортди:

— Қоржов, сен йиқилиб беришинг керак, — деди у шивирлаб.

Мен ҳайрон қолдим:

— Нега?!

— Шунақа ишлар... У ёқ билан келишдик, ғалаба уларга, соврин бизга, қалай?

— Йўқ, бунақаси кетмайди, ҳалол курашамиз, — шундай дедим-у, бироқ ич-ичимдан барибир кўнишимни сезиб турар эдим.

— Қоржов, тушун, бу таклиф улардан чикди. Рақиб томон сендан кўрқяпти, товон тўламоқчи. Демак, сен маънавий ғолибсан.

— Йўқ, — дедим ўзимни қайсарликка солиб, — майдонда ғолиб бўлишни истайман.

— Уф-ф...

Тоштемир ака тумшайди-қолди. Узоқ вақт хона деразасидан ташқарига термулиб ўзича ғам-ғуссага ботди. Ҳатто, сақич ҳам чайналмай қолди. Мен устозимиз бу ёғига қандай чора топишига қизиқиб, зимдан уни кузатиб турардим.

— Эсиз яхшилиқ, эсиз меҳнатим, — дея ўз-ўзига гапиргандай минғирлашга тушди Тоштемир ака. — Сени қишлоқда битга беланиб ётганингда шахарга опкелдим, элга қўшдим, ўқишга жойладим, эвазига нима топдим... Мана, хурмат, мана оқибат...

Тоштемир аканинг ёзғиришларидан уни билмадим-у, мен енгил тортдим. Ич-ичимни тирнаб юрган аллақандай саволларга, ниҳоят, жавоб топгандай бўлдим.

— Ҳазиллашдим, устоз, мен розиман, — дедим зўраки илжайиб. — Анавиларни хурсанд қилаверинг.

Тоштемир аканинг кўзлари бир қур порлаб кетди. Жавлари шитоб сақич чайнашга тушди.

— Балли, бокса одам бўласан, — дея ўпшайди ўзича эркалаб.

Хаммаси Тоштемир ака истагандай бўлди. Ярим фи-

нални атай бой бердим. Устоз мўмайгина товон пулининг бир қисмини қайта-қайта санаб менга узатди.

Мен унинг қўлини заҳархандалик билан силтаб ташладим.

— Устоз, менга маънавий ғалаба ҳам етарли, моддий ғалаба сизга бўлақолсин...

Ха, дабдурустдан худди шундай деб юбордим! Оғзимдан чиққан илмдорларга хос сўз ўзимни ҳам қойил қолдирди, ишқилиб, ҳуқуқшунослик коллежининг тупроғини бекорга ялаб юрмаган эканман.

Тоштемир ака юзимга бир зум анграйиб қолди: ё пурмаъно сўзларимдан хайратланди, ё дурустгина ҳақдан воз кечганимга ишонқирамади. Бироқ улушни олишимга ортиқ қистамади.

— Хай, майли, — деб қўйди у пулларни ўз чўнтагига қайта жойлар экан. — Бир кун суришиб кетармиз.

Шу воқеадан кейин ўртамиздаги омонат парда буткул йиртиб ташлангандай бўлди. Тоштемир ака кўз ўнгимда шунчаки Тоштемир (мени жер)га айланди-қолди. Унинг олдида бемалол оёқ узатиб ўтирадиган, узундан-узок жаврашларини (сергап-ку у!) шартта узадиган бўлдим. Қизик, Тоштемир ака бундай хатти-ҳаракатимдан ҳеч бир оғринмас, билиб-билмасликка олиб қўяверар эди. Балки илгари ҳам унинг феъл-атвори шунақа бўлгану мен пайқамагандирман (Ҳар қалай, хувв, маънавий ғалабадан сўнг сезгир, шубҳакор бўлиб қолган эдим).

Ўша машмашадан кейин Тоштемир акага ўчакишиб, ўзбошимчаликлар қилишга ружу қўйдим. Энг аввал унинг «ичишдан, чекишдан... сексдан сақланинг» деган шиорини ўзимча бузишга киришдим. Бироқ дарров англадимки, бузғунчилик ҳам эплаганники экан. Бир дона сигаретни тутатиб бир сўргандим, ўпкам оғзимга тикилиб, кун бўйи йўталиб юрдим. Ичкилик эса бундан беш баттар қилди. Аллақандай қахвахонага кириб ярим қадах ароқ сипқордим, (устидан газак қилиш кераклигини қайдан билай) уч кун кўнглим айниб қусишдан бўшамай қолдим. Аммо... устоз тақиқлаган учинчи гуноҳ иш шунчалар жозибали эдики... ҳали кўл урмай туриб, хаёлининг ўзиёқ лаззат бағишлар эди. Тўғриси, Тоштемир ака билан гижиллашмасдан илгариеёқ беихтиёр ўша учинчи гуноҳнинг қўйига тушиб қолган эдим. Кўча-қўйда, коллежда қиз-жувонларни зимдан-зимдан кузатиш жону

дилим эди. Ўз-ўзимга минг бир насихатлар қиламан, спортнинг одоб-ахлоқи ҳақидаги қоидаларни дуодай так-рорлайман, бироқ ҳеч бир нафи сезилмади. Не-не пол-вонларни ҳам бир силтовда синдирадиган фаройиб бир куч мени етаклаб юрар, қулоғимга аллақандай сирли сўзларни шивирлар, учқур-учқур хаёлларга минди-рар эди. Транспортлардаги тикилинчларда қиз-жувонларга суйкалиб туриш, уларнинг ҳидини искаш ҳузурбахш маш-ғулотимга айланди-қолди. Шундай серсаргузашт кунлар-дан бирида оппоқкина жувонга илакишиб қолдим. Авто-бусдаги ур-сур пайт унинг бел-биқинларига қаттиқрок тирғалганим чоғ, аёл мен томон кескин бош бурди. Чўчиб кетдим. Бироқ аёлнинг жаҳли билан чимрилган қошлари лаҳза ўтмай табассум билан ёйилиб кетди. Лаб-ёноғида ишвали кулгу ўйноқлади. Менга жон кирди. Бекатлар-нинг бирида жувоннинг изидан тушиб қолиб унга қора-ма-қора боравердим.

Аллақандай магазин ёнида аёл таққа тўхтаб менга юзланди:

- Мендан нима истайсиз, йигитча?
- Ҳеч нарса...
- Нега мени қувлаб юрибсиз?
- Ўзим...

Аёл нозли бир кулиш қилди:

- Ҳеч нарса... ўзим... намунча доводирайсиз? Кинг-конг... Шу гавдага яраша ҳамён ҳам борми, йигитча?
- Бор.
- Уф-ф... ундай бўлса юринг, менга бир стакан сув олиб беринг, қувлай-қувлай ичимни куйдириб юбордин-гиз.

Аёл бир талпиниб тирсагимдан тутди. Ҳаяжондан менинг ҳам томоқларим қуруқшаб қолди-ёв...

Чанқовлар босилгач, аёл ўлардай очлигидан нолиди. Хайрият, ўша кун ичига пул олиб чиққан эканман, шўрвадан сўнг палов, паловдан кейин кабобхўрлик қил-дик. Шу орада бир-биримизга анча кўникиб, апоқ-чапоқ бўлиб қолдик. Ошпазлар билан ҳисоб-китоб қилиб, эн-дигина кетишга чоғланиб турган пайтимиз семиз бир хотин пайдо бўлдию ёнимдаги жувон билан хуш-хандон кўришиб, сўраша кетди. Мен теваракка аҳён-аҳён олаза-рак кўз ташлаб, хижолатланиб ўтирардим. «Тагин бу ҳам оч бўлса-я?!» деган хавотир ҳам йўқ эмасди, албат-та.

Семиз хотин алланималарни шивирлаб ёнимдаги жувонни четга тортди. Улар гавжум ошхонанинг бир бурчида хийла вақт гаплашиб қолишди. Бир маҳал жувон ранг-рўйи тундлашиб, йиғламоқдан нари-бери бўлиб ёнимга келди.

— Қоржов-жо-он, ёнингизда қанча пул бор? — дея пичирлади у, синиқ бир товущда. — Анови ўлгурдан пича қарз эдим, қистаб қўймаяпти.

Мен бирор бир эътироз билдиришга ўлгурмадим. Жувоннинг кейинги сўзлари нишонга беҳато тегди:

— Ўлгурни тезроқ жўнатиб юбормасам, икковимизга халакит беради, — деди ғам-ғусса орасидан илжайиб. — Қарзга қолмасма-ан... суришиб кетами-из...

Мен, албатта, шунча харажатга куйиб қолишни истамас эдим. Ноилож, чўнтакдаги бор-йўғимни чиқариб аёлга тутқаздим. Аёл бир чангал пулни икки-уч қайта санаб, пичасини қайтиб берди:

— Ортиқчаси керакмас. Узр. Қоржовжон, сизни ҳам безовта қилдим. Мен ҳозир... бир минут, кутиб туринг, хўп...

Жувон дугонасини қўлтиқлаб, алланималарни жеркиб гапирганича ошхона ёнбошига ўтиб кўздан йўқолди. Мен лаззатли бир хаёллар оғушида кутиб ўтиравердим. Орадан хаш-паш дегунча ярим соатлар чамаси вақт ўтди-кетди. Хавотир билан аёллар кетган томон юриндим. Афсуски, минг синчиклаб тикилсам-да яқин ўртада уларнинг қораси кўринмади. Мен шундагина хаёлан жувонни ечинтириб турган чоғим, у аллақачон ўзимни ечинтириб, ипсиз боғлаб кетганини сездим. Хайрият, бу машмашага бирор бир таниш-билиш гувоҳ бўлмади. (Хизр кўрган им чин, шекилли!) Аммо бу саргузашт ҳам фойдадан холи эмасди, катта харажатлар эвазига бўлса-да, ҳар қалай, аччиққина сабоқ олдим, Тоштемирнинг ўзи ёмон бўлса ҳам, у бот-бот такрорлайдиган спортчилар ақида-си нақадар яхши, нақадар ҳақ эканини чуқур хис этдим.

Хуллас, шундай қўшимча сабоқлар ола-ола ҳукукшунослик коллежини битириб қўйибман. Уч йил дегани хаш-паш дегунча ўтиб кетибди. Шу уч йил ичида отамнинг юзидан мамнунлик аримади. Ҳар гал қишлоққа борганимда мени ўтқазгани жой тополмасди. Мен эса қўй-қўзиларнинг маърашини, гўнг исини соғиниб борганимдан ёш боладай ўйноқлаб қўтонларда изғигим келар эди.

Ноилж, ўзимни катта шаҳардаги катта давраларни кўрган, сипо ва жиддий қиёфага солиб ўтираман. Бу ҳол отамга хуш ёқади, ҳамқишлоқларнинг ҳавас-ҳасадини келтиради. Ака-опаларим ҳам наслимизга бир амал тегиб қолиши муқаррардек керилиб юришар эди. Айниқса, синфдош жўраларимнинг атрофимда гирди-капалак бўлишларини айтмайсизми? Гўё мен пиру комил, улар — хокисор муридлар! Аллақандай институтга кириш илинжида икки марта уриниб, икки марта ҳам омади чопмаган дўстим Хусан отамга чўлиқлик қилиб юрган экан. (Ахён-ахён ҳазрати Хизрнинг йўлини пойлаб Кенгсойнинг қир-адирларида изғишлари ҳам ҳозирча ҳеч бир наф бермабди.) Мен ҳар гал қишлоққа борганимда дўстимга астойдил далдалар берарман, кўнглини кўтарарман.

Ўтган уч йил ичида отам мендан хабарлашгали пойтахтга уч карра келиб кетди. Уч марта ҳам ўзидан катта қопни орқалаб олган эди. Тандиркабоддан хузурландик. Тоштемир (мени жер)нинг рўзғори ҳам икки-уч кун овқат ташвишидан қутулди. Отам қўярда-қўймай коллежимизнинг талай кайвони ўқитувчиларини ҳам меҳмон қилди. Хуллас, меҳмонга келган мезбон ҳамманинг кўнглини овлади. Ўқитувчиларим ҳам қарзга қолишни истамагандай мени хўб мақташди, коллежнинг фахрига чиқаришди.

Отам бундан бир ойча бурун, келиб-кетганида Тоштемир ака иккови мени ўртага олишган эди. Ўша кунлари коллежнинг битирув имтиҳонларини топшириб юраддик.

— Энди-и, Қоржовбой, — деди отам салмоқлаб, — институтнинг ҳаракатини қиламиз.

Тоштемир ака ҳам зўр бериб бош ирғаганча отамнинг гапларини маъқуллаб ўтирарди.

Менинг кулгим қистади:

— Ота, институтга каллам кичкиналик қилади-да.

— Кўпчиликнинг калласи билан бир амаллаймиз-да, улим. Мана, устозинг ҳам иложи бор деяпти.

— Сендай спортчи институтларга ҳам керак, — деди Тоштемир ака ҳовлиққаннамо.

Мен елка қисиб қўя қолдим.

— Эсам гап шу, — ҳукм чиқарди отам. — Кўнгилгинани бўлмай, Тоштемир акангнинг йўриғидан чиқмай, шу атрофда қора бериб тураверинг, улим. Насиб бўлса, ҳаммаси бинойи бўлади. Худодан умидимиз бор...

Ўшанда отам билан пинҳона келишувлари жуда қатъий бўлганми, ҳар қалай, Тоштемир (мени жер) истиқболим учун зимдан югуриб-елиб юрган экан. Куни кеча коллеж билан хайр-хўшлашиб, ич-ичимдан алланечук русса кўзга-либ ҳужрамга етиб келганимда Тоштемир ака мени бетоқат кутиб турар эди. Юз-кўзлари тўла ҳаяжону завқ-шавқ.

— Қоржов! — деди у қаршимга қулоч ёйиб чиқаркан. — Хизр кўргансанми, нима бало? А?

Дарров англадим: омадим чопган. Ҳа, деб омад кулиб боқаверса ҳам одамнинг эти ўлиб қоларкан, шекилли, на қувондим, на ҳаяжонландим. Тоштемир аканинг кўнгли учун илжайиб туравердим.

— Беккул Тўрақуловични ҳеч эшитганмисан? — деб сўради устоз, йўлакдаги курсиларга ўтирарканмиз.

— Ҳа, — дедим бош ирғаб, — бир марта кўрганман.

Рост. Учинчи курснинг бошларида коллежимиз ҳовлисига серхашам, ойналари қоп-қора бир автоулов сувдаги оккушдай енгил, шовурсиз келиб тўхтаган эди. Бунгача «Беккул Тўрақулович келяптилар!», деган андак ваҳимали, андак ҳаяжонли шов-шув яшиндек тарқаб улгурган, коллежнинг директоридан тортиб фаррошигача дарвоза ёнида қўл қовуштириб туришар эди. Автоуловдан ораста кийинган оқ сочли, қора кўзойнак таққан, ўрта бўй, олтмиш ёшлар атрофидаги бир зот виқор билан тушди. Директор етовидаги бир гуруҳ ўқитувчилар тавозеълар билан уни қуршаб олишди. Кейинчалик эшитиб билдимки, Беккул Тўрақулович барча ҳуқуқшунослик, қонуншунослик ўқув юртларининг раҳнамоси экан!

— Беккул Тўрақулович буюк олим, — дея оғзидан бол томиб таърифлашга тушди Тоштемир ака. — Қонунчилик илмини сувдай симирган. Қонунчилик бўйича бир... уч юзталар китоб ёзган-ов, университетда маърузалар қилади. Ҳозирги амалдаги қонун-қоидаларимизда Беккул Тўрақуловичнинг ҳиссаси жуда катта. Ишонманг, ана, қонунчилик бўйича ёзилган китобларни очиб қара, жинойт кодекси дейсанми, маъмурий кодекс дейсанми, ҳаммасида устознинг исм-шарифлари бор. Бирида муаллиф, бирида таҳрирчи...

Тўғриси, коллежда уч йил ўқиб бундай узундан-узок маъруза эшитмаган эдим. Тоштемир ака кўзларини ярим юмиб, худди сеҳрли бир эртақ сўйлаётгандай мароқ би-

лан гапириб ётар эди. Икки-уч эснаб, икки-уч уф тортишларим ҳам қор қилмади.

— Бекқул Тўрақулович қаттиққўл раҳбар, ўта виждонли инсонлар. У киши ҳаётда қонун устуворлигидан бошқасини тан олмайди. Порахўрлик, таниш-билишчилик деган иллатларнинг ашаддий душмани. Билимни, меҳнаткашликни қадрлайдилар...

— Э, бўлди-да, — дедим охири чидаёлмай, — бу гапларнинг менга нима алоқаси бор? Қизиқ экансиз, устоз...

Тоштемир ака уйқусида алахсираб ётган одамдек туйқус кўзларини катта-катта очди, мамнун илжайди:

— Ана шу кишининг сенга назари тушган.

— Назари тушган? Менга-я?

Тавба, ҳазрати Хизрдан ҳам бошқа назаркардалар борлигини ҳеч ҳаёлимга келтирмаган эканман.

— Сени ўзига хос соқчиликка танладилар, — деди устозим ҳануз мамнун қиёфада. — Шахсан ўзларига телехранитель бўласан!

— Нима, мендан бошқа зўрлар қурибдими?

— Билмадим... номзодлар кўп эди. Сенинг ҳужжатларинг билан танишиб, шу полвон бизга маъқул, дептилар. Тўғри... биз ҳам қараб турганимиз йўқ, баъзи бир акахонлар аралашиди, ишқилиб... сен учун ўлиб-тирилдик.

— Қонун ҳимоясидаги одамга қўриқчи нега керак экан?..

— Бу ҳам бир престиж-да, Қоржов, — дея чуқур тин олди Тоштемир ака. Бундай хушxabарни чапак чалиб кутиб олмай эзмаланишим энсасини қотираётганди унинг.

Тан олиш керак, аслида мен ҳам ич-ичимдан қувониб, илоё, омадим чопгани чин бўлсин, деб турибман. Бироқ бирор ишқали чиқиб қолмасин тагин деган ўй ҳам тинчлик бермаётганди. (Ахир, ошхонадаги воқеа анчагина сермулохаза, тадбиркор қилиб қўйганди-да.)

— Бекқул Тўрақуловичнинг шу пайтгача қўриқчиси йўқмикан? — деб сўрадим ўзимча бепарво.

— Бўлган. Ҳамма гап шунда-да, — тагин илхомланди Тоштемир ака. — Бекқул Тўрақулович хизматга яраша Ҳиммат кўрсатадиган киши. Қўриқчисини сийлаб яхши бир ишга жойлаб қўйганлар. Энди ёш кадрлардан олмақчи.

— Устоз, қўйинг шу ишни, мен курашчи полвонман, муштлашувга фирт нўнокман, шарманда бўламан.

— И-е, ким сенга муштлашасан, деяпти? Сен уй кўриқлайсан.

— Уй?!

— Ҳа, дача-пача дегандай.

Мен кулиб юбордим:

— Ҳозиргина «телохранитель», деб лоф-қоф ураёт-гандингиз-ку? Чорбоққа қоровул керак экан-ку у киши-га?!

— Да... умуман, — бўшашиб бош қашиди Тоштемир ака. — Нима фарқи бор сенга? Ишқилиб, ғўддайибгина юрсанг бўлди ўша ерда.

— Ойлик ҳам берармикан?

Тоштемир ака сапчиб ўрнидан туриб кетди:

— Ўвв, намунча ўзингни тарозига солиб қолдинг?!

— Сўрадим-да.

— Сўрама! Бу ёғи билан ишинг бўлмасин. Сен хали синов муддатидан ўтиб ол-чи? Қолгани бир гап бўлар... Ўргилдим сёйдақа ойликхўрдан.

— Ўқиш-чи? Мен хали институтга кирмоқчи эдим-ку?

Тоштемир ака пихиллаб кулиб юборди. Бу кулгуда жаҳл ва қувонч алланечук аралашиб кетган.

— Эх, галварс, эх, тўнка, — деди у афсуслангандай бош чайқаб. — Ҳамма ташвиш ўқишга киришинг учун бўлаяпти-ку?! Сен ҳозирча кўриқчиликда ўзингни кўрса-тиб тур, қолганини менга қўйиб бер...

— Беккул Тўракулович таниш-билишчилик қилмай-ди, дедингиз-ку ҳозиргина?

— Тўғри. У киши бунақа ишларга аралашмайди. Ну... сенинг ўша хонадонда хизмат қилишинг менга етарли, қолганини ўзимга қўйиб бер, тушундингми?

— Тушундим.

— Уф-ф... хайрият, — Тоштемир ака енгил тин олиб, елкамга қўл ташлади. — Қоржов, ука, сен бундай миж-говликни ташла. Менга халақит бермай айтганимни қилиб юр. Мана, бугун коллежни битирдинг, институтларнинг қабулига ҳали уч ой вақт бор. Унгача қўп нарсаларга улгурамиз, фақат сен менга кулоқ сол, хўп?

— Хўп.

— Яша, укажон, мен сени эртага Беккул Тўракуло-вичга топшираман.

Мана, бугун Беккул Тўракуловичга топширидим! Шундай хаяжонли, қувончли воқеа атрафасида бўлишим.

га карамай кеча дарров донг котиб ухлаб қолибман. Тоштемир ака эрталаб аранг уйғотиб олди. Тун бўйи миждуа қоқмай чиққанидан нолиди. Ювиниб-тарандик, чой-пой ичдик, хуллас, талай тараддуллардан сўнг чошгоҳ маҳали отландик.

Тоштемир ака машинасини елдириб бора-бора, хануз менга маслаҳатлар бериб чарчамайди.

— Энди бу ёғига бўшашма, Қоржов, — дейди у серқатнов кўчадан кўз узмай сақич чайнаб. — Ўзингни ўқимишли, маданиятли тут. Хар нарсага бурнингни тикма. Бўш вақтларингда домланинг кўзларига иложи бори ча китоб билан кўрин. Хизматларига ҳамиша шай тур. Балки сени у ёк-бу ёқларга ёнларида олиб юришлари ҳам мумкин. Ишқилиб, ишнинг пачавасини чиқарма...

Мен бирор-бир ҳашаматли ҳукумат идорасида серсавлат, пўрим амалдор билан учрашишни хаёл қилиб борар эдим. Йўқ, Тоштемир ака уловини Олой бозори биқинидаги турна қатор машиналар ёнида тўхтатди-да, лип этиб кабинадан чиқди. Худди шуни кутиб тургандай, биздан андак наридаги қип-қизил, серҳашам машинадан «Адидас» русумидаги спортчилар кийимини кийган, ўрта бўй, оқсоч киши қора берди.

Тоштемир ака у билан қўшқўллаб кўришаркан:

— Ассалому алайкум, Бекқул Тўрақулович, — деди ялтоқланиб. — Кечирасиз, куттириб қўйдикми?

Мен, хувв, коллеж бўсағасида кўриниш берган, не бир қонунлар ижодкори шу зот эканига ишонқирамай қарадим. Ҳамма серташвиш, куйинчак одамлар қатори у ҳам ҳорғин, зериккан қиёфада машинасига суяниб сигарет чекиб турибди. Қизаринқираб турган кўзларига қараганда кеча улфатчилик чакки бўлмаган кўринадди.

Улар анчагина суҳбатлашиб қолдилар. Тоштемир аканинг узук-юлуқ қулоғимга чалинган гап-сўзларидан Бекқул Тўрақулович меҳнат таътилида эканини, унга аллакимлар салом йўллашганини аранг илғаб олдим.

— Қоржовбой! — дея имлади Тоштемир ака ниҳоят мен томон юзланиб. — Бу ёққа келинг.

Машинадан тушиб қироатли салом билан уларга яқинлашдим.

Бекқул Тўрақулович бўй-бастимга синчков-синовчан кўз ташлаб ўзича ҳазиллашган бўлди:

— Ў-ў-хў-ў, бу полвон ховлимизга сигмайди-ку!

Тоштемир (мени жер) моли макталган чайқовчидай хушхон илжайди:

— Ўзимизнинг жайдарилардан, домла. Юз процент ишончли йигит. Илиги қўй ёнига тўла. Исми Қоржов.

Иккаласи ҳиринглашиб кулишди. Бекқул Тўрақулович қўл соатига кўз ташлаб, менга юзланди:

— Қоржов полвон, қани, машинага марҳамат.

* * *

Кечагина эшакка қийшиқ минган қишлоқи эдим, бугун эса ажабтовур машина ўриндиғида ястаниб ўтирибман-а?! Нахотки, Хизр кўрганим чин? Ё ҳаммаси тушмикан? Йўғ-э, хушим-ку, (кўзларим катта-катта очик) ана, Бекқул Тўрақуловични кўриб турибман, ана, машина деразасидан сершовқин, серҳашам шаҳар лип-лип ўтиб турибди, кенг-текис, серкатнов йўл, баланд-паст иморатлар...

Бекқул Тўрақулович машинани ҳам сипогина ҳайдар экан. Ахён-ахён мен томон кўз қисиб, илжайиб кўяди. Ҳар қалай кўнглига ўтиришганга ўхшайман. Йўл бўйи яхшигина танишиб ҳам олдик. Албатта, мен Тоштемир ака тайинлагандай ўзимни илму маърифатга чанқок, ўқиш дардида юрган бир мусофирдай кўрсатишга тиришдим. Бекқул Тўрақулович интилишларимни маъқуллаб ўзича талай насихатлар қилди. Мен бош ирғаб чарчамадим. Гап орасида Бекқул Тўрақуловичнинг ўзи ҳам аллақандай Боғдодми-Барбодми деган қишлоқдан чиққани маълум бўлди. Машаққатли меҳнату ўқиш туфайли шундай даражага эришибди.

Машина бир маромда елиб борар эди. Ҳаш-паш дегунча шаҳар турқи ортда қолиб, боғлару парча-парча экин далалари аро кетган кенг йўлга тушиб олдик. Ҳойнаҳой, чорбоққа борсак керак.

Бир пайт Бекқул Тўрақулович афтларини бужмай-тириб, рул чамбарагига кўкрак тираб қолди.

— Қурғур, корин, — деди у аранг, — эртадан бери бураб-бураб оғрийди-я...

Менинг кулгим қистади. Шундай катта олим, катта арбобни ҳам эл қатори ич оғриғи безовта қилиши ҳеч хаёлимга сифмас эди.

— Янтоқ қайнатиб ичинг, — дедим ўзимни билафон кўрсатиб. — Бир соатда отдай бўп кетасиз.

Менинг маслаҳатим Бекқул Тўрақуловични қулоғига

кирмади ҳисоб. У теваракка аланглай-аланглай қуюқ дарахтзор орасига югургилаб кетди.

Бир оздан сўнг яна йўлга тушдик.

— Ай, яш-шанг, Қоржовбой, — деб гап бошлади Беккул Тўрақулович, афтидан ўртадаги андак ўнғайсизликни даф этиш учун. — Сизни безовта қилмас эдигу, баъзи бир оғайнилар, шогирдлар қўйишмади-да...

Беккул Тўрақуловичнинг ёзғиришидан маълум бўлдики, аслида ҳеч қандай қўриқчию ҳеч қандай хизматчига эҳтиёжи йўқ экан. Домла шунчаки ёр-биродарларининг кўнглидан ўтолмабди, тўғрироғи, зикна деган ғийбат гаплардан қочибди.

— Ана шунақа, — деб қўйди у сигарет тутатиб, — камтаргина кун қўришингга ҳам қўйишмайди булар.

Мен гўё бировнинг оштовоғига берухсат қўл чўзгандай туйқус таъбим тирриқ бўлди. Беккул Тўрақулович авзойимдаги ўзгаришни сезди-ёв (нақадар зукко, маданиятли зот) дарров вазиятни сувашга тушди.

— Ну, Қоржовбой, сизни ўзим талаб қилдим, — деди у кулиб. — Кўнмаганингизда хафа бўлардим. Баъзан зериккан пайтларим ёшлар билан суҳбатлашишни ёқтираман. Сиз айнан менбоп суҳбатдош экансиз.

Биламан, домла бу гапларни шунчаки кўнглим учун айтаяпти. Лекин димоғим чоғ бўлди. Кўнглимга қараяптими, демак, хувв, ярим финалдагидай маънавий голибман.

Чорбоғ кенг-мўл, жуда хушманзара эди. Баланд девор бўйлаб экилган қатор тераклар, мевали дарахтлар солланиб турибди. Чорбоғ этагида мармар ҳовуз. Ҳовуз теварагига қалин қум тўшалган. Улкан, сершоҳ, сербарг дарахт ҳовуз атрофига қуюқ соя ташлаб турибди. Чорбоғнинг у ер-бу ерида ранго-ранг гулзорлар барқ уриб ётибди. Сайр учун атай қурилган бетон йўлакчалар ҳар ён-ҳар ёнга қон томирларидай ёйилиб кетган. Дарвозанинг чап томонида машина гаражи, гаражга такаб қурилган гугурт қутисидеккина хужра. Дарвозанинг ўнгида эса баланд пойдеворли, деразалари боққа қараган, кўркам, шинам уй.

— Мана, бизнинг дача шу, — деб қўйди Беккул Тўрақулович у ён-бу ён кўз ташлаб.

Ха, домла рост айтган экан. Одам тугул пашша учиб

киролмайдиган бундай баланд кўрғонга ҳеч бир кўриқчи шарт эмас эди.

Биз дарвозадан бош сукиб, оёқ оширган чоғ мрамар ҳовуз ёқдан бир бўй қиз чопқиллаб кела бошлади. Мен кўзларимни қаён яшираримни билмай қолдим! Кўкрагию киндигидан пастига кийиб олган бир-бир тутам матони айтмаса, қиз қип-яланғоч эди.

— Привет, пап, — деди у Беккул Тўрақуловичнинг бўйнига жажжи қизалокдек осиларкан.

Домла ҳам қизини нўноқларча кучиб, оқ-сарик юзидан ўпиб қўйди:

— Ах, ассалим! Қалай, дам олаяпсизларми?

— Ҳа, — деди қиз ингичка қошларини коплаб тушаётган сочларини ноз билан силтаб ташлаб. — Ўртоқларим келишган. Имтиҳонлардан қутулганимизни бассейнда ювяпмиз.

Ўзининг сўз ўйинидан ўзи завқланиб қиз қикир-қикир кулди. Домла ҳам хиринглаб, арзандасининг яланғоч яғринларини силаб қўйди.

Мен қизнинг оппоқ, силлиқ сонларига, бир тутам сийнабандидан тошиб турган кўкракларига беътибор бўлиш дардида ўлиб-тириларканман, кўзларим дуч келган ёққа аланг-жалаңг бўларди. Лаш-лушларим солинган елим халтани гоҳ у қўлимга, гоҳ бу қўлимга бетоқат алмаштираман.

Беккул Тўрақулович туйқус мен томон юзланди:

— Танишинглар, Қоржов, бу менинг эрка қизим Маржона.

Маржона икковимиз бир-биримизга енгилгина кўз ташлаб, енгилгина бош ирғаб қўйишдик. Қиз лабларини қимтиб зўр бир қаҳқаҳадан аранг тийилиб турганини пайқагандай бўлдим. Афтидан, қўполдан-қўпол исмим ё бесўнақайларча хижолатланиб туришим унинг кулгисини қистар эди.

Шу орада уйнинг мрамар зинапояларида ранг-рўйи мрамардек совуқ бир аёл кўриниш берди. Пешонасини сириб танвилган гулдор мато устида уюлган сарғиштоб сочи похол ғарамига ўхшайди. Юз-кўзига суркалган бўёқнинг қуюқлигидан асл кўзу асл лаб-даханни илғаш анчагина қийин. Устида семиз, биққи қоматини сириб турган енгсиз, тор халат.

— Ассалў-ўм, — дея димоғида салом берган бўлди аёл.

Беккул Тўрақулович айбдоргина илжайиб бош ирғади:

— Биз келдик.

Шу орада Маржона оппоқ орқаларини диркиллатган кўйи яна мрамар ховуз ёкка чопқиллаб кетди.

— Яхши бориб келдингизми, адаси? Чарчамадингизми?

Лаби-лабига тегмай писта чақаётган бу аёлнинг анча ёш кўриниши сабабли, ҳар қалай у Беккул Тўрақуловичнинг хотини эканига дабдурустдан ишониш қийин эди. (Бирок, аччиқ ҳақиқат.)

Домла яна менга қуш қараш қилди.

— Танишинглар, Қоржов, бу... кеннойингиз Илмира.

Мен тагин енгилгина бош ирғадим.

— Яхши, хурсандман, — деб кўйди Илмира янгам мени бир буюмдай кўздан кечираркан. — Хуш келибсила-а...

У туйқус орқага бурилди-да шанғиллаб чақирди:

— Роза опа-а, ани-ий!

Лахза ўтмай мрамар зинапояда ўрта яшар, жонсарак бир аёл пайдо бўлди. Бошидаги сарғиш рўмол, белига тутган сарғиш этак унинг шу хонадон хизматчиси эканидан дарак берар эди.

Чорбоққа киргандан бери кўнглимни алланечук ғашлик қоплаб олган. Бу ғашлик гўё Маржона билан чошиб келдию ич-ичимга қамалиб, тирноқлаб ётмоқда эди.

Роза аний пилдирабгина келди-да қўлимдаги елим халтани олиб эшитилар-эшитилмас товушда, «юринг», деб кўйди. Эру хотин ўзаро гунғирлашиб мрамар зинапоядан кўтарилла бошлашди. Мен Роза анийга эргашиб гараж ёнидаги хужра томон юрдим.

Хужра шинамгина экан. Хужра тўрида кўрпа-тўшакли қаравот. Бутун чорбоғ кўзга ташланиб турадиган дераза ёнида емак столи, бир жуфт стул. Ҳатто эскигина бўлса-да телевизор ҳам бор экан.

Роза аний қаравот устидан кўрпа-тўшакка ҳаворанг жилд кийгиза-кийгиза тинимсиз жавраб аввалги кўриқчини мақтади, ора-чора менинг вазифаларимни тушунтирди. Унинг уқтиришича, энг зарил ишим чорбоққа кечаю кундуз кўз-қулоқ бўлиб туриш, келиб-кетувчиларни кутиб олиб, кузатиб қўйиш, ишқилиб, шум ниятли баъзи бир касларга хамиша ҳозир у нозир эканлигимни кўрсатиб қўйиш экан.

— Бирорта ит-пит боғлаб қўйишса ҳам бўларкан-ку? — дедим энсам қотиб.

— Ай, — дея қўл силтади Роза аний, — ит круглий ташвиш. Кечаю кундуз вовуллайвериб безор қилади. Тағин уни боқишни айтмайсизми? Итни ухаживать этишнинг ўзига яна бир одам керак, фу-у...

Оқсоч аёл итдан кўра менинг тузуклигимни исботлаш учун тағин аллақанча жавради. Охири ўзи ҳам чарчаб каравот киррасига ўтириб қолди.

— Телевизор ишлайдими? — деб сўрадим уни чалғитиб.

— Да, конечно, — дея ҳорғин елка учирди Роза аний, — охраннык ухлаб қолмасинлар деб телевизор қўйилган.

Бир оздан сўнг у чиқиб кетди. Чиқиб кета туриб менга оғир ботмайдиган тарзда тушунтирган бўлди.

— Ҳозир обедни хозяинлар била қиласиз. Сўнгра... бундан кейин овқатларингизни шу ерга чиқариб бераман, уқдинғиз-а?

Роза аний кўздан пана бўлгач ашқол-дашқолларимни жойлаб, кийимларимни алмаштиришга уннадим.

* * *

Тушликка товук гўштидан тайёрланган антика овқат едик. Беккул Тўракулович бутун тушлик давомида аллақандай газетадан кўз узмади ҳисоб. (Олимлар бот-бот такрорлайдиган моддий ва маънавий озиқ олиш усули шунақа, шекилли?)

Илмира янгам эса жағи-жағига тегмай мени сўроққа тутди. Қишлоқ турмушини сўраб-суриштирди, спорт ҳаёти билан қизиқсинди. Ора-чора у ҳам зиммамдаги вазифани силлиқлик билан уқтириб ўтишни унутмади.

— Гулзорни тез-тез суғориб турмаса қуриб қоляпти, — деди у стакандаги шарбатдан хўплаб. — Ҳувв, этакдаги олма давно ҳосил бермайди, кесиб ташлаш керак.

Биз ҳайҳотдек залнинг бир бурчагига қўйилган емак столи атрофида ўтириб овқатланардик. Зал серҳашам, шарқона безалган, шипда биллур қандиллар осилган, оёқларимиз остида майин гилам. Ланг очик деразадан чорбоғ, дарвоза йўлаги яққол кўзга ташланади. Кириш эшигининг ўнгида, ҳувв, метро кассирининг ҳужрасини эслатиб юборадиган, уч тарафи ойнабанд тўсинли ошхона. У ердаги ошхона жихозлари орасида ивирсиётган

Роза аний вира-шира кўзга ташланади. Кенг залнинг у ер-бу ерида тўрт нақшинкор эшик, хойнахой, ётоқлар, хос хоналар ўша ёқларда жойлашган.

«Домланинг дачаси шундай бўлса, шаҳардаги уйи қанақа экан», деган хасадгўй хаёл калламдан лип этиб ўтди. Мен, албатта, бундай беадаб ўйларни дарров ҳайдаб, хушёр ва холис фикрлашга уриндим. Олим одам, йўлчи юлдуз қонунлар ижодкори шундай фаровон, серҳашам яшашга, меҳнатга яраша роҳат кўришга ҳақли эканини тан олдим.

— Қалай, дачамиз ёқдими сизга? — деб сўраб қолди Беккул Тўракулович чойхўрлик ҳам охирлаётган бир пайтда. Афтидан, у атрофимга анграйиб қолганимни пайкаганиди.

Мен бош ирғаб қўйдим.

— Яхши... эл қатори-да.

— Шуни айтинг, Қоржовжон, — дея Илмира янгам дарров мени қўллаб-қувватлади. — Кўздан узилиб қайга борардик, эл билан тирикмиз-да.

Мен нақшинкор эшиклар тараф имо қилдим:

— У ёқларни ҳам кўрса бўладими?

Эру хотин бир лаҳза кўз уриштириб қолишди. Мен лаб тишладим: «Об-бо, бепаросатлик қилдим-ов...». Йўк, (Хизр кўрганим чин, шекилли) туйқус мавқеим ошиб кетди. Эру хотин сўровимдан чин кўриқчиларга хос пухталиқ, ишбилармонлик фазилатларини кўришибди.

— Бемалол, Қоржовбой, бемалол, — деди Беккул Тўракулович ўрнидан кўзғалиб. — Албатта, ҳаммаёқни кўздан кечириш сизнинг бурчингиз, яшанг, ука.

Бесўнақайларча жойимдан жилишим барибир Илмира янгамда шубҳа уйғотди:

— Эҳтиёт бўлинг-а, — деб қўйди у, хойнахой нозик уй жиҳозларидан хавотирланиб.

Домла билан етаклашиб хоналарга бир-бир кўз ташлаб чиқдик. Оғир, қимматбаҳо пардалар тутилган оппоқ-момиқ кўрпа-тўшакли диванлару гардероблар билан жиҳозланган икки салқин хона ётоқ экан. (Албатта, бири Маржонаники!)

— Мана, бу кироатхона, — деб қўйди Беккул Тўракулович энг чеккадаги хужрага бошлаб кираркан.

Хужра тўридаги уч-тўрт тоқчали жавон китобу хар хил журналларга лиммо-лим эди. Чорбоққа қараган де-

раза ёнида бежиримгина ёзув столи, бир жуфт курси турарди.

— Китобларингиз кўп экан, — дедим бошқа мактов калламга келмай.

Беккул Тўрақулович камтарона кулди.

— Бу шунчаки, читальний... Ҳовлида махсус кутубхонам бор, унча-мунча институтникидан қолишмайди.

Шу пайт Тоштемир аканинг ўғитлари қулоқларим остида яна бир жаранглаб ўтгандай бўлди: «...ўзингни ўқимишли кўрсат...»

— Домилла, — дедим муллаваччаларга хос илжайиб, — китобларингизни беш минут титкиласам майлими?

Беккул Тўрақулович қўлларини қанотдай ёйди:

— Бажону дил, Қоржовбой, бемалол.

Сўнг у орқага тисарилиб хужрадан чиқди-да, эшикни охишта ёпиб қўйди. (Нақадар маданиятли, сипо киши-я!)

Зил-замбил китоблардан бирини қўлга олиб, муқова-сидаги ёзувни ҳижжалаб-ҳижжалаб ўқидим. Ўрисча-ёв, тагин жойига қўйдим.

Шу пайт чорбоғ ёқдан қувноқ қаҳқаҳалар қулоғимга чалинди. Қарадим. Бу ердан ҳовуз бўйи дов-дарахтлар аро элас-элас кўзга ташланар экан. Улкан дарахт соясида Маржонадай шир яланғоч икки қиз қилпиллаб рақс тушар эди. Бир парча магнитофондан жазавали мусиқа янграмоқда. Ўртадаги дум-думалоқ стол усти ҳар хил хўрагу ичимликларга тўла.

Мен ғаройиб томошани тўсиб турган шох-шаббаларни сўка-сўка дераза раҳига ўтириб қолдим. Қизлардан бири қувноқ қийкириб ўзини ҳовузга отди. Гумбурлаб сачраган сув гўё баданимга теккандай сесканиб кетдим.

Туйқус болалигим эсимга тушди.

Пахта пайкалларида тошган сув темир йўл ёнидаги сайхонликда каттагина кўл бўлиб қолар эди. Қиз-ўғил аралаш ўша ерда чўмилаверардик. Қизлар узун кўйлақларини ечмай, қий-чув кўтариб ўзларини сувга отишар эди. Орадан йиллар ўтиб овозларимиз андак йўғонлашиб қолгач, қизлар биздан айрича, пана-панада чўмилар бўлганини пайқадим. Жазирама кунлардан бири эди. Ўшанда саккизинчи синфни тугаллаб ёзги таътилга чиққан эдик. Хусан икковимиз пахта пайкали орасига яшириниб, кўлда чўмилаётган қизларни пойлардик. Қўққис улардан бири бизни кўриб қолди. Қий-чув, тўс-тўполон

кўтарилди. Қизлар баданларига чиппа ёпишган хўл кўйлақларининг сувини шўриллатиб дуч келган ёкка тум-тарақай бўлишди. Биз довдираб қолдик. Шу пайт кўл ўртасида сузолмай, типирчилаб ётган қизга кўзим тушди. У синфдошим Бибигул эди. Ўйламай-нетмай ўзимни сувга отдим. Хануз кўрқув ва уят ичида ирғишлаётган Бибигулнинг белидан қучиб кўл қирғоғига қараб суздим. Тахликали бир ҳол бўлса-да, қучоғимда момик қиз баданини ҳис этиб ажиб бир хаяжонга чулғангандим. Оғиз-бурнимга икки-уч сув кириб кетди. Судраклаша-судраклаша бир амаллаб қирғоққа чиқиб олдик. Буткул ҳолдан тойган Бибигул ўт-ўланлар устига чўзилиб қолди. Мен ҳам хансираганча синфдош қизнинг ёнига чўкдим. Бир пайт Бибигулнинг кўзлари катта-катта очилди. Буткул беҳоллигига қарамай (билмадим, қайдан куч топди) юзимга шарақлатиб бир тарсаки тортиб юборди. Изидан хўнграб йиғлашга тушди.

Мен ҳовуз ёкка пойлашга урина-урина хийла вақт ўтириб қолганимни пайқамабман. Бир пайт қироатхона эшиги қия очилдию чўчиб тушдим. Роза аний экан.

— Дарвоза қўнғироғи чалинди, — деди у ичкарига бош суқиб. — Хозяинлар дам олишяпти.

Тушундим. Эринчоклик билан ўрнимдан турдим.

Дарвоза ёнида қош-мўйловлари қалин, семиз киши бир қучоқ совға-саломлар билан турарди. Андак нарида унинг машинаси.

— Бекқул Тўрақулович уйдадилар? — деб сўради у мени таажжуб билан кўздан кечираркан.

— Домилла дам оляпти.

Меҳмон мен томонга товуқ «кишт»лагандай кўл силтаб кўйди-да ичкарига сукилиб кирди:

— Ҳечқиси йўқ, ўтириб тураммиз.

Мен беихтиёр лўкиллаб меҳмонга эргашдим. Совға-саломини кўлидан олар-олмасимни билмай гангидим.

Кун аёвсиз қиздирар эди. Аллақаердадир мусича лоҳас кукулайди. Мен ҳам ўзимни ланж сезардим. Меҳмонни залга кузатиб кирдиму хужрамга қайтдим.

Хужрам салқингина эди. Каровотимда бирпас хаёл суриб ётдим. Кўзим илашибди. Бир маҳал дарвоза ёнидаги шовур-шовурдан сергакландим. Маржонахон ўртоқларини кузатаётган экан. Йўқ, бу гал ҳаммасининг устбоши бут, отам айтгандай бинойигина. Улар хиринглашиб, пичирлашиб узоқ хайрлашдилар.

Мен зерика бошладим. Телевизорни ишлатдим. У-бу каналларга кизиксиниб босиб кўрдим. Зўр. Телевизор эскигина бўлса-да, тип-тиник кўрсатар экан. Аллақайси каналда намойиш этилаётган «ур-сур» кинони томоша қилиб ўтирдим. Анча вақтдан сўнг мрамар зинапояда ўша кош-мўйловлари қалин мехмон кўриниш берди. Беккул Тўракулович уни кузатиб қўяётган экан.

Мен шоша-пиша хужрадан чиқдим. Хизматга шай, жанговар ҳолатимни пайқаган домла мамнун бош ирғаб кўйди.

* * *

Эрталаб хужра деразаси қаттиқ тақиллаганидан чўчиб уйғондим. Кун аллақачон ёйилиб кетган эди. Пўрим кийиниб, қайларгадир отланиб турган Беккул Тўракулович ва Илмира янгамга кўзим тушди. Роза аний зўр бериб ланг очиқ деразамни тақиллатиб турарди.

— Ҳозир, — дедиму ирғиб ўрнимдан турдим. Кийимларимни апил-тапил устимга илиб ташқарига отилдим.

— Кечирасизлар, ухлаб қолибман, — дедим кўйлак тугмаларини қадашга уринарканман.

— Ҳечқиси йўқ, — жилмайиб кўйди Беккул Тўракулович. (Ох, нақадар маданиятли, тушунган инсон!)

Илмира янгам эса зарда билан дарвоза томон юра-юра, димоғида минғиллади:

— Қўриқчини кун ярмида аранг уйғотиб олсанг-а...

— Биз кечга яқин қайтамиз, — деди Беккул Тўракулович менга. — Сиз Роза холагиз билан бамаслаҳат чорбоққа қараб турунг. Келиб кетувчиларга ўзингиз эшик очинг. Хўп, келишдик-а? Яна ухлаб қолманг-а...

Мен хижолатланиб бош ирғадим.

Машина аллақачон шайлаб кўйилган экан. Эру хотин жўнаб кетишди.

— Бир танишлари тоққа пригласать этган, — деди Роза аний машина ортидан қараб қоларкан. — Қимизхўрликка...

Роза аний очикқўнгил, меҳрибонгина аёл экан. Ухлаб қолганим учун қуюққина койиб, қуюққина нонушта тайёрлаб берди. Асал ва сариеф солинган сутгли чойдан сўнг, бир бўлак қолбаса, бир нечта қовурилган тухумни иштаҳа билан туширдим. Сухбатимиз ҳам қизиди. Оксоч аёлдан антиқа-антиқа ахборотлар олдим. Масалан, Илмира янгам Беккул Тўракуловичнинг иккинчи оиласи экан. Катта

янгамиз касалланиб вафот этганидан сўнг ҳам кўп йиллар домла суюкли рафиқасининг руҳи поки чирқилламасин, деб Илмирахонни расмий никоҳига олмаганлар. Шунчаки пинҳона учрашиб, бир-бирига меҳр-муҳаббат кўрсатиб юришган. Катта янгамиздан ёдгор фарзандлар — икки ўғил, бир қиз ўсиб-улғайиб, уй-жойли бўлгандан сўнггина Илмирахонни тўю томоша билан уйига олиб келган. Албатта бу орада ўзаро муҳаббатнинг меваси Маржонахон ҳам анчагина бўй чўзиб қолган экан. Ҳозир у аллақандай университетда ўқир эмиш.

— Бу гапларни бировларга сўйлаб юрманг тагин, — дея огоҳлантирди Роза аний дастурхон устидан идиш-товоқларни йиғиштириб оларкан. — Ғийбат ёмон.

Мен ўзимча оқсоч аёлни тинчлантирган бўлдим, оғзим маҳкамлиги билан мақтандим. Рози аний менинг эътирофларимга деярли эътибор бермади, туйқус Илмира янгамни мақташга тушиб кетди. Янгамнинг очикқўллигидан тортиб, меҳмоннавозлигию дид-фаросатигача окизмай-томизмай таърифлади.

Шу орада гап айланиб кеча ташриф буюрган меҳмонга бориб тақалди.

— Ҳа, уми, — деди гижинганнамо қўл силтаб Роза аний. — Домланинг шогирдларидан, Бақоев...

Бақоев — кунда-шундалардан экан. Шаҳарда терговчи бўлиб ишлар эмиш.

Ишқилиб зерикмадим. Ҳузур-ҳаловатдан куч-ғайратим тошиб оқсоч аёлнинг ул-бул юмушларига қарашдим, ертўладан масаллиқлар олиб чиқдим, суви тўхтамай қолган жўмракни созладим, супир-сидир пайти офир стол-стулни у ёқ-бу ёққа силжитишдим, хуллас, Роза анийнинг кўнглидан чиқишга тиришдим.

Кун иссиқ эди. Ҳушманзара, серсоя чорбоғ ҳам алланечук мудраётгандек туюларди. Ҳовузнинг кўм-кўк, муздаккина сувида завқ-шавқ билан чўмилдим. Андак хуморим босилгач, ҳужрамга кириб эрмак учун хийла вақт соч тарадим, ўзимча ороландим.

Бир пайт Маржонахонга кўзим тушди. У уйнинг мармар зинапоясидан эринибгина тушиб келар эди. Устида ҳаворанг, енгсиз, ёқасиз кўйлак, оёғида уй шиппаги, кўлтиғида семиз бир китоб, сочлари яланғоч елкаларида паришон ёйилган. Кўп ухлаганиданми ё пардоз-андоз кам бўлганиданми юзлари алланечук салқи, синиққан туюлади.

Мен негадир шошиб ҳужрамдан чиқдим. Вужудимга энгил бир хаяжон югурди.

Бироқ Маржоға менга киё ҳам боқмай шундоқки-на тубгинамдан димоғ-фироғ билан чорбоғ томон ўтиб кетди. Мен унинг атай диркиллашиб бораётган орқаларига алланечук алам, алланечук изтироб исканжасида қараб қолдим. Негадир ҳўнграб-ҳўнграб йиғлагим келди.

Ҳужрамга қайтиб кирдим. Кирдиму бироқ ўтиролмадим. Юрагим тошарди. Шундагина анчадан бери қизнинг изидан бориш учун баҳона кидириб ётганимни пайқаб қолдим. Пайқадиму ўз-ўзимдан уялдим, ҳатто, алланечук чўчиб кетгандай бўлдим.

Аллақайдадир бир мусичанинг интиқ-интиқ «ку-ку»-лагани қулоғимга чалинади. Мен минг бир саросима билан яна ҳужрамдан чиқдим. Худди шуни кутиб тургандай ногоҳ Маржонанинг овози жаранглади:

— Эй, оҳранник!

Мен ялт этиб товуш келган томон юзландим. Маржона! У ўша серсоя дарахт тагидаги ёғоч ўриндикда оёқларини чалиштириб ўтирган қўйи менга имларди.

— Эй, ану-у ердан озгина райҳон териб беринг!

Қиз ишора қилган жойдаги гулзорнинг бир чеккасида дарҳақиқат ям-яшил райҳонлар барқ уриб ётарди. Алланечук титроқ билан хушбўй ўтдан бир даста тердим.

Кун беҳад қизиб кетган эди. Дарахт шохларида чумчуқлар безовта-безовта чирқиллашади.

— Раҳмат, — деб қўйди Маржона қуруққина, қўлимдаги райҳон дастасини афтимга қарамай оларкан — Ах, каковой запах.

Мен юрак ютиб тўнғилладим:

— Менинг исмим Қоржов, оҳранникмас.

Қиз «нима фарқи бор», дегандай елка учириб, лаб буриб қўйди.

— Хафа кўринасиз, маззангиз йўқми? — деб сўрадим хануз қизнинг ёнидан кетгим келмай.

— Да, пустяки, — қўл силкиди Маржона, — бекорчилик.

— Ўқишлар тугаб зерикяписизми, дейман-а?

Маржона жавоб бермай димоғида қулиб қўйди. Сўнг олдидаги очиқ китобни қўлига олиб ўқишга тутинган бўлди.

Мен худди ботқоққа ботиб қолгандай, офир, ланж қадамлар билан ундан узоқлашдим.

* * *

Роза анийчасига айтганда — «хозяин»лар шомдан сўнг қайтиб келишди. Меҳмондорчилик қуюқ бўлган шекилли, эру хотин бири қўйиб бири олиб кекиради. Беккул Тўрақулович келиб-кетувчилар ҳақидаги ахборотимни лоқайд эшитди. Маржона гўё бир-икки йил кўрмагандай гоҳ ойисининг, гоҳ дадасининг пинжига шоду хандон тикиларди. Эру хотин унинг кун бўйи чорбоғдан чиқмаганига ишонқирамади. Қизнинг ғалати кайфиятидан таажжубланиб бир-бирига тикилишди, Илмира янгам лаб чўччайтирди, Беккул Тўрақулович елка учирди.

Улар ғала-ғовур билан ичкарига кириб кетишгач дарвоза ёнида қоққан қозикдек хийла вақт туриб қолдим. Ичимга чироқ ёкса ёришмас эди. Хаёлларим паришон. Хужрамга кирдим. Чирокни ёқмай каравотимга чўзилдим. Чорбоғни тобора қоплаб келаётган зулмат гўё менинг ичимдан сизиб чиқаётгандек эди. Ҳаво дим. Аллақайдадир қурбақа қуриллаб юборди.

Анча пайт каравотимда эзгин, офир ўйларга қоришиб ётдим. Бир маҳал хужрамнинг чироғи ёнди. Роза аний экан. У тушликдан қолган, илитилган бўтқани емак столим устига дўкиллашиб қўйди.

Мен хижолатланиб дедим:

— Сизниям қруглий ташвишга қўйдим-да.

— Полвон болага ухаживать этиш керак, — деди Роза аний, ўзича бошимни эркалаб силаб. — Е, болам, е, ҳеч уялма, бу сенинг ҳаққинг.

Қорин оч бўлса-да беиштаха овқатга интилдим. Хануз хаёлларим паришон. Хувв, кечаги кўнгил ғашлигим дам сайин қуюқлашиб бораётганини тобора ҳис этмоқда эдим. Манави хонадон аҳлидан тортиб Тоштемир акаю тагин аллакимлар кўз ўнгимда айқаш-уйқаш бўлиб турарди. Мен овқатнимас, гўёки аллакимларнидир чала чайнаб ютардим.

Ниҳоят, коса туби кўринди. Сөвиб қолган чойдан босиб-босиб, хўриллатиб-хўриллатиб хўпладим.

* * *

Тун. Уйқум келмас эди. Устига-устак Илмира янгамнинг ҳалигина бот-бот тайинлагани қулоқларим остида

жаранглаб турарди: «Боғни тез-тез айланиб тулинг-а, эхтиёт яхши-да».

Хужрамдан чиқдим. Уй пештокидаги чироқ нурида чорбоғ ола-чалпоқ ёришиб турибди. Енгил эсган эпкиндан япроқлар махзун шитирлайди.

Мен уй ёнидаги йўлак бўйлаб секин-аста юра бошладим. Боғнинг қоп-қоронғу бурчакларига, серсават уйнинг бўйи-бастига разм солган бўлдим. Шу- пайт ланг очик ётоқ деразасига суяниб сигарет чекиб турган Маржонага кўзим тушиб қолди. Беихтиёр юракларим ҳапқириб, томоқларим қурқшади. Негадир... негадир қувониб кетдим!

Маржона ҳам туйкус мени кўрдию қип-қизил чўғланиб турган сигарет қолдигини боққа улоқтириб хона ичкарасига шўнғиди.

Унинг ётоғи тунчиروқнинг алвон-сарғиш ёғдуларига чўлганган эди. Мен хануз юракларим гурс-гурс урган кўйи боғ ичкарасига қараб юрдим. Бир туп олма дарахт ёнидан қиз ётоғи тузуккина кўзга ташланар экан! Бутун вужудим кўзга айланиб ўша ёққа алангладим. Маржона! У алланечук эринчоклик, алланечук ноз билан аввал кўйлагини сўнг сийнабандини ечди. Бўлик кўкраклари бир қур яйрагандай диркиллаб кетди. Қиз охиста энгашиб тагин алланималарни сидириб ташлагандай бўлди. Шаршарадек қуйилган сочлари елка бўйинларига чирмашиб ютоқа-ютоқа ўпаётгандай эди. Лахза ўтмай қип-яланғоч Маржона бутун бўйи-баста билан тунчироқнинг қизил-сарик ёғдуларига қоришиб намоён бўлди. У гўзал, самбитдек қоматини атай кўз-кўз қилгандай уч-тўрт дақиқа у ён-бу ён юринди, силаниб-сийпаланди. Ниҳоят, бир парча уйку либосини кийди-да боғ тараф нигоҳ ташлаб, пастга, каравотига шўнғиди.

Мен ажиб бир туйғулар, ажиб бир иштиёқ оғушида титраб, таранг тортиб турардим. Беихтиёр дарахт танасини маҳкам қучоқлаб, тахир таъм пўстловига лаб босдим.

• • •

Эрталаб кўзгуга боқиб кўзларим қизарганини пайқадим. (Тунги қизғиш-сарғиш шуълалар қароғларимда қотиб қолган, шекилли?) Соқолларим қоп-қорайиб, қовоқларим салки тортган, ранг-рўйим синикқан эди.

Эру хотин афт-ангоримга бир зум синовчан-синовчан

тикилишгач ўзаро мамнун кўз уриштириб олишди. Хар нечук, улар тун бўйи чорбоғ кезиб ўз вазифамни астойдил дўндирганимга юз фоиз ишонишган эди.

— Бугун меҳмонлар келади, — деди Бекқул Тўрақулович зериккан бир қиёфада. — Сал у ёқ-бу ёғингизга қараб олинг-а...

Домла жилмайиб жағ-ияқларини силаб қўйди. Бу «соқол-поқолни қиртишлаб олинг», дегани, албатта. (Нақадар маданиятли, хушмуомала зот!)

Бироқ «у ёқ-бу ёғимга қараш»га ҳеч ҳафсалам йўқ эди. Анча вақт каравотимда чўзилиб ётдим. Бутун вужудимни галати бир ланжлик, ҳорғинлик қоплаганди.

Чошгоҳ пайти меҳмонлар келишди. Мен ҳужрам ёнида енгилгина бадантарбия қилиб турардим. Чорбоғнинг қия очиқ дарвозаси ёнига икки автоулов оҳиста келиб тўхтаганини кўрдиму қўйлагимни кийдим, у ёғ-бу ёғимни орас-талаган бўлдим.

Меҳмонлар узун-калта, ориқ-семиз саккиз жон эди. Ораларида сочлари ҳинду чайласидай хурпайган, димоғдор уч аёл ҳам бор экан. Меҳмонлар тўпидаги Тоштемир (мени жер эмас!) акага туйқус кўзим тушдию қувониб кетдим. Тоштемир ака бўйи баробар аллақандай совға-саломларга кўмилиб турганиданми, ҳар қалай, уни дарров пайқамабман. Бир маҳал соғинчга ўхшаш аллақандай хисларга чўлгандим, ҳатто, беихтиёр лаб-лунжим табассумдан ёйилиб кетди. Бироқ Тоштемир ака ҳамма қатори мен томон шунчаки бош ирғаб ҳовлига кирди.

— Ўҳў-ў! — дея хитоб қилди Бекқул Тўрақулович қулоч ёйиб зиналардан тушиб келаркан. — Хуш келиб-сизлар, марҳабо-о...

У билан изма-из пастлаётган Илмира янгамнинг ҳам қўллари кўксида, лаблари қулгуда эди:

— Ва-ай, тушимми-ўнгим?! Хуш кўрдик...

— Соғиндигу бостириб келавердик, — деди кечагина келиб кетган ўша қош-мўйловлари қалин Бақоев, қулоч ёйган қўйи Бекқул Тўрақуловичга пешвоз юраркан.

Совға-саломни айнан ким келтирганини домла кўрганига буткул ишонч ҳосил қилди, шекилли, Тоштемир (мени жер!) қўлидаги нарсаларни менга тутқазди.

— Қани, полвон, — деди у овозини атай баландлатиб. — Буни ичкарига опкиринг-чи....

Салом-алик, кучоқлашиб ўпишишлар, табассуму мулозаматлар анча пайт давом этди.

Бугун ҳаво эрталабданоқ қизиб кетган эди. Дов-дарахтлар орасидан ғира-шира кўзга ташланиб турган, муздек, тип-тиниқ сувга лиммо-лим мармар ҳовуз ўзига оҳанграбодай тортарди. Меҳмонлар ниҳоят залдаги очил дастурхон теграсида андармон бўлиб ётган маҳал ҳовузга икки-уч шўнғиб чиқдим. Ланжликларим андак тарқандай бўлди.

Тушга яқин Маржона қайгадир отланиб қолди! Енгёқасиз оппоқ кофта, йўл-йўл чизиқли кулранг шим баданларини сириб турарди. Лабларида қирмизи, қовоқларида кўкиш бўёқ.

Мен минг бир таманно билан уйдан чиққан Маржонани кўрдиму уялиб кетдим. Назаримда тун бўйи уни хаёлан кучиб-ўпганларимдан қиз хабардордек эди. Беихтиёр қад ростлаб, уст-бошларимни орасталаган бўлдим, эрталаб соқол қиртишламаганимдан афсусландим.

Маржона! У илкис бир бош силтаб манглай сочларини қўқитди, чимирилди, тевааракка лоқайд бир кўз ташлаб қўйди, лабларида алланечук эрка, инжиқ кулгу ўйноқлади.

Мен эски кадрдонлардек илжайиб қиз билан саломлашишга, икки-уч оғиз гаплашишга чоғландим. Бироқ Маржона шундоққина биқинимдан бепарво, узун боғичли чарм сумкачасини ўйноқлатган кўйи ўтиб кетди.

«Хаёл билан кўрмай қолди-ёв...», деб ўйладим мен ўз-ўзимни овутиб. Бироқ алланечук ғусса, ўкинч бутун вужудимга бостириб кирди. Маржонанинг тобора узоклашиб бораётган «тақ-туқ» қадам товушлари шундоққина юракларимда акс-садо берар эди.

Қушлар чуғур-чуғурига тўла чорбоғ, еб-ичишаётган меҳмонларнинг ғала-ғовурига, енгил мусиқа садоларига кўмилган уй бир лаҳзадаёқ ҳувиллаб қолгандай туюлди.

Лошимни аранг судраб зиналардан кўтарилдим.

Ошхонада Роза анийнинг қўли-қўлига тегмайди. Газ ўчоқ устидаги қозон милт-милт қайнаб турибди. Ҳавони лаззатли таом иси тутган.

Базм столини қуршаб ўтирган меҳмонларнинг жағи-жағига тегмайди. Ғала-ғовур. Пишқириқлар. Қошиқ-вилкалару чинни идишларнинг «чинг-чунг», «жаранг-журунг» садолари биллур қандилларда акс-садо бераётгандек ту-

юлади. Сузилган кўзлару, бўғриққан юзлардан меҳмонларнинг анчагина ширакайфга келиб қолганини англаш мушкул эмас. Барча бир-бирига кулоқ солмай, бир-бирига гап уктириш билан банд. Тўрдаги тепакал, семиз, бадқовоқ киши Бекқул Тўрақуловичга куйиб-пишиб алланеларни тушунтирар, домла эса чап биқинидаги косовдай қоп-қора, озгин, сийрак сочлари опшоқ нусхани не сабабдандир койир эди.

— Меҳрибон ҳукуматимиз омон бўлсин, — дея гулдираб қўйди меҳмонлардан бири ўз бошича, чапиллатиб овқат чайнардан.

Тоштемир соқи гоҳ узашиб, гоҳ ўрнидан туриб бориб жажжи қадахларга ичкилик қуймоқда. Базм столнинг адоғини ишғол этган аёллар ҳам пичирлашган, ҳиринглашган кўйи ўз-ўзлари билан овора. Уларга яқин ўтирган Бакоев — ўша қош-мўйловлари қалин, бақалок нусха заифаларга тез-тез мулозамат қилиб қўяди.

Мен кириш эшиги ёнида анчагина қаққайиб турдим. Мезбону меҳмонларни зимдан кузатиб сездимки, хозирча бу ерда ҳеч керагим йўқ. Секин ташқарига чиқиб кетишга чоғландим. Шу пайт ширакайфдан андак чайқалиб ўтирган Бекқул Тўрақулович менга қадалиб-қадалиб қаради. Сўнг қошиқ тутган қўлини ҳавода имлаганнамо силкитаркан, кўзлари пирпираб, лаблари чўччайди, афтидан, у менинг исмимни дабдурустдан эслаёлмай гаранг эди.

Мен истар-истамас домланинг ёнига бордим.

Бекқул Тўрақулович енгимдан тутиб ўтирганларга виқор билан юзланди:

— Мана шу йигит-да бизнинг лотарейга чикқан!

Домланинг товуши туйқус жаранглаб чикқаниданми ё менинг ногоҳ давра тўрида пайдо бўлганимданми, ишқилиб, меҳмонлар бир қур сергак қотишди. Барчанинг кўзи менга қадалган эди.

— Олпомиш-ку, бу, а?! — дея пихиллади шундоқки-на биқинимдаги ўша тепакал кимса мени бош-оёқ кўздан кечиришга тиришаркан.

Озгин, оқсоч меҳмон бир менга, бир Бекқул Тўрақуловичга анграйиб ўзича аския қилган бўлди:

— Буни қандай боқаяпсиз, домла?

Даврада енгил кулги кўтарилди.

Бекқул Тўрақулович аскиячига эйтирозли кўз ташлаб, бош чайқади:

— Яхшимас... йигитнинг нони кўчада, деган мошайхлар, унақа хунук гап қилманг, яхшимас...

(О, нақадар доно, хушхулқ зот!)

— Ха-а, ҳақиқий спортсмен, — деди Бақоев ўзича менга ҳайрат билан тикилиб. — Домланинг чорбоғига худди шундай полвонлар ярашади.

Аёллар ўртасида ҳам енгил гала-говур кўтарилди. Улар гоҳ Илмира янгамга, гоҳ Бекқул Тўрақуловичга юзланиб, бири қўйиб-бири олиб чуғурлаша кетди:

— Муборак бўлсин...

— Буюрсин... Яхши кунларда хизмат қилсин...

— Кўз тегмасин...

Тепакал, семиз кимса сипқорилган ичкилик устидан бир бўлак олмани қарсиллатиб чайнарган:

— Домла, — деди Бекқул Тўрақуловичга юзланиб. — Бундай зўрларни қаердан топасиз-а?! Биз бечораларга қайғурдаги пиёнисталар учрайди. Би-ир... ёрдам қилинг энди, а?

Кайфи тароклигидан уни ўчиб, анчадан бери мудрай бошлаган, лаблари дўрдоқ, дўнг пешона меҳмон ҳам мингиллаб қўйди:

— Тўғри... биз ҳам ҳеч ялчимаяшмиз.

Бекқул Тўрақулович мамнун бош ирғаб Тоштемир соқи томон ишора қилди:

— Мана, шу укамизда гап кўп. Илтимосларни Тоштемиржонга айтинглар. Бизнинг полвон ҳам шу укамизнинг шогирдларидан.

Тоштемир (мени жер!) ўрнидан андак кўзғолиб, артистлардай даврага таъзим қилди. Илжайди.

Ўтирганлар уни гала-говурга кўмиб ташлашди.

— Ия, фабрикант ўзимиздан экан-ку?

— Бизнинг заказиям қабул қилинг, Тоштемир — жон.

— Шогирдлардан кўпми ҳали?

— Тоштемиржон...

Мен чув-чувдан фойдаланиб секин залдан чиқиб кетдим. Туйқус ўтов бўсағасида бўйин қисибгина ўтирган отам эсимга тушди. Зил-замбил қадамлар билан зинапоядан пастладим. Дилим сиёх, хаёлларим алғов-далғов эди. Ногоҳ қўлларимга кўзим тушди — мушт! Ё, ҳазрати Хизр?! Қачон мушт бўлиб тугилди бу қўллар! Ҳалигина дастурхон бошидами? Балки кечадир? Балки хувв, ўтов-

даёқ қўлларим муштга айлангану шу пайтгача сезмаган-дирман? Бу муштлар кимга ўқталган, кимга?! Балки... балки ўзимгадир?!...

* * *

Меҳмонлар қарта ўйинига андармон пайт Тоштемир ака худди гуноҳ ишга қўл ураётгандек теварагига ўғринча аланглай-аланглай хужрамга кириб келди.

Мен, каравотимда мук тушиб ётардим.

— Намунча қовоқ-тумшук? — деди у хушхандон. — Худди биров арпангни хом ўргандай бўзраясан? Тинчликми?

Мен миқ этмадим. Тоштемир ака ёнимдаги стулга омонат ўтирди.

— Нима, касал-пасалмисан? — сўради у бир зум сақич чайнашдан тўхтаб. — Соқолларингни қиртишлаб олсанг ўласанми? Қара, қўпол этикнинг изига ўхшаб қолибди, худди биров ўхшатиб жағларингга тепгандай.

— Тоштемир ака, кетаман бу ердан, — дедим каравот қиррасига ўтириб. Овозим алланечук хириллаб чиқди.

Тоштемир ака сапчиб ўрнидан туриб кетди. Ланг очик деразадан ташқарига кўз ташлаб олиб, лабларига кўрсаткич бармоғини босди:

— Тисс... Ўчир! Бу нима деганинг, тўнка? Кўрдингку, хамманинг диққатидасан хозир. Ановиларнинг бари шаҳарнинг кўзурлари, сен билан қизиқишяпти, тентак! Кетармиш...

— Кетаман... керакмас ҳеч нарса, чарчадим...

— Чида, ўвв, бола, — деди Тоштемир ака гижиниб, сўнг завқ билан кўз кисди. — Хозирча очколаринг зўр.

* * *

Меҳмонлар кечга яқин дабдаба билан жўнаб кетишди.

Илмира янгам уй зиналаридан беҳол кўтариларкан:

— Анийга қарашворинг, — деди менга.

Роза аний ўлгудек чарчаганига қарамай бетизгин жаврарди. Иккимиз ивирсиб кетган зални, ошхонани саранжом-саришталагунимизча у бугунги меҳмонларни битта-ма-битта таърифлаб чиқди. Афтидан, шундай машхур, курсиси баланд одамларга хизмат қилганидан мамнун эди у.

Оқшом маҳали ҳувв, тунов кунги ўртоқларини бош-

лаб Маржона келиб қолди! Чорбоғ яна қий-чув тўполонга кўмилди.

Мен ич-ичимдан ажабтовур севинч силқиб чиқаётганини сездим! Бутун борлиғимга хуш бир кайфият ўрмалади. Маржона! Мен қизнинг беписанд, бепарво нигоҳларига йўлиқиш учун атай дарвоза ёнида турдим. Йўқ, бу гал Маржона ҳеч қутилмаганда мен томон енгилгина бош ирғаб саломлашди. Ҳатто жилмайгандек бўлди. Унинг ўзидек тор кофта, тор шим кийган дугоналарини икки гўдайган йигит қўлтиқлаб келарди. Ҳаммасининг димоғи баланд. Кийимлари қимматбаҳо.

Мен йигитларга ошқора ғайирлик, ошқора қўрслик билан разм солдим. Бириси новча, чайир, бириси кўпчиған хамирдеккина. Сочларини энг сўнги урфда калтартириб, оҳангжамо билан тарашлаган, бирининг бўйнида, бирининг билакларида олтин занжир. Тусмолимча, иккови ҳам менга тенгдош.

Нафратомуз тикилиб турганим таъсир қилди чоғи, йигитлар қизлардан бўшаб, мен билан қўл бериб кўришишди.

* * *

— Вот, всё, — деди Роза аний пайт топиб мен билан гаплашаркан. — Азонгача уйқу йўқ энди.

Оксоч аёлнинг куйиб-пишиб тушунтиришларидан англадимки, Маржонахон ўз ўртоқлари билан ҳовуз ёнида гулхан ёқиб, ўйин-кулгу қилишар экан. Бу — табиий ҳаётга қайтиш эмиш!

— Яхши-ку, — дедим кулиб, — бир кечага кўриқлашлиқдан қутуламан.

Роза аний бош чайқади.

— Наоборот... Сен гулханга ўтин ташийсан, бассейнни қурбақалардан кўриқлайсан.

Ҳаммаси оксоч аёл айтганидан-да баттар бўлди.

Маржонахон ўртоқлари билан залда бир соатлар чамаси еб-ичишгач, қий-чув, тўс-тўполон билан чорбоққа чиқишди.

— Эй, молодёжь! — Илмира янгам ланг очик деразадан узалиб ўзича оғохлантирган бўлди. — Шум-гам кўтарманглар, биз дам оляпмиз!

Ёшлар унга қулоқ солишмади ҳисоб. Бир зумда ечиниб, ҳувв ўша кунгидек шир яланғоч ҳолга келишди. Йигитлар ўзларини ҳовузга отишди. Сачраб кетган со-

вук сувдан жунжиккан қизлар қувноқ қийкириб юборишди.

Мен шомдан бери зимдан кузата-кузата, тусмоллай-тусмоллай анови... «табиат шайдо»ларининг исмларини билиб олган эдим.

Бўйчангина, кўзлари кўкиш қиз — Сайёра, сочларини турмакляб-тугиб олган, қошлари қалин дугонасининг исми Гулюз экан. Баҳодир деганлари ўша ўнг кўзи пир-пир учиб турадиган новча, чайир йигит, кўпчиган хамирдеккина оғайнисининг оти — Жаҳонгир! (Вой-бў-ўй!)

Мен ҳам қўйлак-чолворимни ечиб ташлаб бир парча лунгида қолдим. Ахир, худо бериб, ановилар таклиф этиб қолишса, бажону дил давраларига қўшилиш ниятида эдим-да. Шу боис ҳам телевизордан тез-тез кўз узиб, ланг очик хужрам деразасидан мрамар ховуз ёққа умидвор-умидвор тикилардим.

Бир пайт Маржона йигитлар билан ҳиринглашиб уй ертўласига кириб кетди.

Қизиксиниб қараб туравердим. Бир оздан сўнг улар бир жуфт чарм қопламали, энсиз, узунчоқ тўшак судраклаб чиқишди.

«Ха-а, шўрликлар-а, — деб ўйладим мен кулиб. — Тўшакка чўзилиб табиатга қайтишаркан-да... Бунинг учун уйдан чиқмай ётишса ҳам бўлади-ю...»

Мен Роза аний дамлаб берган кўк чойни эрмакка хўплаб-хўплаб, телевизорга паришон термулиб ўтирарканман, дам сайин хужрамга сиғмай борардим. Хануз-хануз эс-хушим ховуз бўйида эди.

Бир пайт Маржонанинг таниш товуши жаранглади:

— Эй, охраник! Эй... бу ёққа қаранг!

Ўзимча бепарво деразадан бош чиқардим. Бирок юрагим кинидан чиққудек типирчиларди.

Шох-шаббалар орасидан чала-ярим кўриниб турган Маржона имлаган бўлди:

— Бу ёққа келинг, бизларга қарашворинг!

Тун. Ҳаво иссиқ, дим. Уй пештоқидаги чирок чорборни ҳамишагидек ола-чалпоқ ёритиб турар эди. Кўк тўла ғуж-ғуж юлдузлар титкиланган кўрдаги чўғлардек жирирайди.

Улкан дарахт тагидаги юмалок стол устида мева-чева солинган идишлар. У ер, бу ерда пиво ичимлигидан бўшаган шишалар сочилиб ётибди. Ҳали очилмаган та-

лай шишалар сув тўла тоғорага ташлаб қўйилган. Кичкинагина магнитофонда майин, маъюс мусиқа янграмоқда. Баҳодир билан кўкиш кўз Сайёра хиринглашган кўйи ҳовузда сузиб юришар эди. Гулюз эса чарм жилдли тўшак устида қуруқликка чиқиб қолган балиқдек чўзилиб, бепарво сигарет чекапти. Қумга қоришиб ётган Жаҳонгирнинг ҳам бир кўлида сигарет, бирида шиша, у гоҳ чекиб, гоҳ ичиб аллақандай кино ҳақида гап сотарди:

— ...Том Хенкс жа қийворган. Ну, музика туфта...

Назаримда менинг ҳовуз бўйида пайдо бўлишимга ҳеч бири эътибор бермади.

Юмалоқ стол қиррасига қўл тираб, солланиб турган Маржона бепарво мева чайнарган:

— Бизга олов ёқиб беринг, илтимос, — деди.

Мен унинг самбитдек яланғоч қолатидан аранг кўз уздим.

— Хўп... Ўтинни қаердан оламиз?

Товушим алланечук титраб, хиркираб эшитилганидан ўзимнинг жаҳлим чиқди.

— Ху-у, там, — деди Маржона чорбоғнинг қоп-қоронғу бир бурчагига ишора қилиб.

Чиндан-да чорбоғ деворининг тубига кесилган қари дарахтларнинг шох-шаббалари тахлаб қўйилган экан. Бир кучоқ кўтариб келиб ҳовуз бўйига шарақлатиб ташладим.

— Ну-у... даёшь! — деди чўчиб тушган Гулюз.

— Ока, кўп ўт керакмас, — дея фўлдиради Жаҳонгир пиво шишасини оғзига чоғлаб. — Итак ҳаво иссиғу-у...

Гулюз ҳам чўзилиб ётган жойидан тўлғониб уни маъқуллаган бўлди:

— Так просто... экзотика учун озгина ёқинг, всё.

Балки бошқа вазиятда манави маҳмадоналарнинг уриб бошини ёрган бўлардим. (Энг аввал «ока»нинг шўри қисарди!) Бироқ айни чоғ гоҳ балиқдек чўзилиб ётган Гулюз, гоҳ самбитдек Маржонага кўзим тушиб ғалати бир туйғуларга қоришиб қолган эдим. Титроғимни аранг босиб шох-шаббаларни уймаладим.

Шу пайт... Маржона шундоққина бикинимга чўнкайиб гугурт узатди:

— Мана, ёқинг.

Мен беихтиёр гугуртга кўшиб қизнинг иссиқ қўлла-

рини ушлаб олдим. Юз-кўзларимга олов сачрагандай бўлди.

— Ҳозир... ҳозир ёқаман, — деб гудрандим, Маржонанинг қалқиб чиққан сийналарию сонларига қарамасликка тиришиб.

Бироқ гугурт чақишим анча қийин бўлди.

— Сув тегибди, шекилли, — деб қўйди Маржона қад ростлаб. Назаримда унинг ҳам товуши нам тортгандай хириллаб чиқди.

Охири, гугурт чақиб шох-шаббага тутдим. Ўтин қуп-қуруқ бўлса-да, имиллаб оловланарди. Ўчиб қолишидан чўчидимми ё беҳад ҳаяжонланганимданми, милт-милт ёна бошлаган хас-чўпни кўзлаб пуфлаб юбордим. Ўт гуриллаб ёна кетди.

— Ҳамма олов ичингизда экан-ку?! — дея шарақлаб кулди Маржона.

Мен ҳам илжайдим. Қўлларини белига тираб солланаётган қиз қоматига қош-кўзларимни қашлаган бўлиб панжа орасидан қараб-қараб олдим.

Олов гуриллаб ёнар эди.

Мен ўрнимдан турдим у яна беихтиёр чўккалаб қолдим. Ахир... торгина лунгим бутун сиру синоатимни яширишга ожиз эди! Хайрият, бу орада Маржона магнетифон кассетасини алмаштириш билан овора экан. Гулюз ва Жаҳонгир қуйиб-пишиб аллақандай қўшиқчини мақтаб туришарди.

Мен бир амаллаб ўрнимдан турдим узимни ховузга отдим. Албатта, гумбурлаб тоғ қулагандай бўлди. Энтикканча совуқ сувга шўнғир эканман Жаҳонгирнинг «ока, потише!», дегани элас-элас қулоғимга чалинди.

Ниҳоят, муздек сув ҳароратимни босди.

Оҳиста, суза-суза теварагимга кўз ташладим. Гулюз билан Жаҳонгир ҳануз ўзаро гап сотишарди. Маржона! У лов-лов ёнаётган гулханга термилиб қўлидаги шишадан ахён-ахён пиво хўпламоқда. Мунча чиройли-я?!

Мен шундагина Баҳодир у анави Сайёра кўринмаётганини пайқаб қолдим. У ён, бу ён сергакланиб кўз ташладим. Худди излаётганимни сезишгандай ховузнинг нариги тарафидаги бир жуфт арча панасидан улар чиқиб келишди. Афт-ангорларида мамнун бир ифода. Улар бир-бирини қучган, эркалаган қўйи шундоққина ховуз лабидан юра бошладилар. Туйқус Сайёра шўхлик билан

Баҳодирни сувга итариб юборди. Йигит ҳовуз ичига кулай-кулай қизнинг ҳам қўлидан тортиб кетди. Икковлари ҳам қувноқ кийкиришиб ҳовузга шўнғишди.

Мен уларга халақит бермаслик учун ҳовузнинг бир бурчида туриб қолдим. Вужудимга хуш ёқаётган сувни тарк этгим йўқ эди. Тўғрироғи, ҳовуздан чиқсам, бу антиқа даврада қолишга бошқа баҳона тополмай ҳужрамга қайтишдан қўрқдим. (Йўқ! Ё, Хизр!) -

Икки ошиқ-маъшук бир-бирига сув сачратиб ўйноқлаша кетди. Мен ўзимни яна-да чеккароқ олдим. Шу пайт Жаҳонгир ва Гулюз эътиборимни тортди. Улар шундоққина қўл узатсам етар жойда чўзилишган эди. Очирроғи, қиз сурила-судрала йигитнинг нақ биқинига келиб қолибди!

— Пошли, юр, — дея шивирлади Гулюз йигитнинг тирсагига сийнасини ишқалаб.

Мук тушган кўйи сигарет тутатаётган Жаҳонгир оғир сўлиш олди.

— Уф-ф... барибир бўлмайди-да.

— Бўла-ар... — яна-да эхтиросли шивирлади Гулюз. — Ҳаракат қилиб кў-ўр, даволандинг-ку...

— Гап бундамас... Сен билан духовний контакт йўқ...

— Бошқалар билан-чи? — серзарда пичирлади қиз. — Бирортасини эплаган жойинг борми ўзи?

Жаҳонгир тағин оғир сўлиш олиб қиздан ўзини тортди:

— Дай покой, а...

— Твар! Иплос! — пичирлади Гулюз нафрат билан кум фижимларкан. — Менга бошқа яқинлашма! Шармандангни чиқазаман, показуха! Ҳаммага айтаман!

— Смотри, унаштирилганмиз-а...

— Ўчир-е! — қиз сапчиб ўрнидан туриб кетди.

Мен беихтиёр сувга шўнғидим.

• • •

Олов бир пастлаб, бир кўкка ирғишлаб ёнар эди.

Маржона шишадаги пиводан хўплаб-хўплаб ҳануз гулхан қаршисида, узунчоқ, йўғон ғўла устида ўтирибди. Унинг хаёлларга фарқ кўзларида аланга акланмоқда.

Баҳодир ҳовуздан чиқдию дарахт шохига осиб қўйилган гитарасини олиб гулхан теварагидаги бўш стулчага ўтирди. Тинғиллатиб-тинғиллатиб ўзича чолғу пардала-

рини созлаган бўлди. Сайёра тоғарадаги шишалардан бирини очиб ичкиликдан култ-култ хўплади, сўнг Баҳодирнинг оғзига тутди.

Мен, албатта, тун бўйи ҳовузда қололмас эдим. Имиллаб қирғоққа чиқдим таваккал гулхан ёнига бордим. Маржона... «ҳали ҳам шу ердамисан», дегандай менга таажжуб билан қараб қўйди.

Баҳодир оҳиста қўшиқ бошлади:

***Ҳамма ёқда атиргул иси,
Ҳар нарсадан излайман маъно...***

Ўзи озгин, новдадеккина бўлса-да туппа-тузук овози бор экан, қурмағурнинг. Ҳатто, пирпираб турадиган кўзлари ҳам унга ярашарди.

***Қулогимдан кетмайди исми,
Гулираъно, о, Гулираъно-о...***

Мен гулханга бир-икки чўп ташлаб қўйган бўлдим.

Гулюз даст туриб ўзини ҳовузга отди. Хомуш сигарет сўриб ётган Жаҳонгир ҳам бир зум тараддудланиб тургач, сирпанибгина сувга тушди.

Гулираъно, о, Гулираъно-о...

Бир пайт... қўшиқ оҳангига мос бош тебратиб ўтирган Маржона андак сурилиб менга ғўладан жой берди! Оҳиста унинг ёнига чўқдим. Беихтиёр елкаларим қиз елкаларига тегиб кетдию қаршимдаги олов аъзои баданимга ўрмалагандай бўлди.

Гулираъно, о, Гулираъно-о...

Маржона ичкилиги яримлаб қолган шишани менга узатди. Ҳатто, қувноқ қош учириб қўйди. Мен беихтиёр шишани кўлга олдим. Ҳалигина қиз лаблари теккан жойга лаб босиб суюқликдан култ-култ ютдим. Тахир бир таъм томоқларимни куйдириб ўтди.

Қўшиқ тамом бўлди. Баҳодирга муҳаббат билан термилиб ўтирган Сайёра йигитнинг тиззаларидан кучди.

Мен ачимсиқ суюқликни буткул сипқориб бўш шишани бир чеккага улоқтирдим. Шундагина зўр бериб ўз-ўзимни чалғитишга, шундоққина биқинимдаги қиз баданини хис қилмасликка уриниб ётганимни пайқадим. Бироқ аъзои баданим қизигандан қизиби, тобора чилдирмадай таранглашиб борар эди.

Шу орада сувга бир-икки шўнғиб чиққан Гулюз икки шиша ичимликни кўтариб гулхан ёнига келди. Унинг хўл кўкрак халтаси сирғалиб, оппоқ сийналари деярли тошиб чиққан эди.

— Ким хоҳлайди? — деб сўради у шипалардан бирини даврага узатиб.

Мен беихтиёр қиз қўлидан шишани юлқиб олдим.

— Маржона, сенинг Санжаринг келмагани ямон бўлди-да, — деди Сайёра хануз Баходирнинг тиззасига тирғалиб.

Маржона бепарво қўл силтади:

— Да, он... доим банд.

Мен ютоқиб-ютоқиб тахир суюқликдан сипқордим: «Ким экан у, Санжар?!»

Олов сапчиб-сапчиб, чирсиллаб-чирсиллаб ёнар эди.

Баходир гитарасини тинғиллатиб янги бир хонишга шайланди. Жахонгир мук тушган кўйи ўз қумлоғига қоришиб ётибди.

Мен ҳаш-паш дегунча шишани бўшатиб бир чеккага улоқтирдим. Алланечук тетиклик, жўшқинлик бутун вужудимга ёйилди. Гулюзнинг оппоқ сийналарига, йўғон, силлиқ сонларига ошқора тикилдим. Қиз бу ҳолни дарров пайқади. Ичкиликдан хўплай-хўплай қош учириб, кўзларини сузиб қўйди.

Олов эшилиб-эшилиб, тўлғониб-тўлғониб ёнар эди.

— Санжаринг совчиларини юбордимми? — дея Сайёра тагин Маржонага юзланди.

Маржона зардали қўл силтади:

— К чёрту... керакмас...

Баходир қувноқ тебранган кўйи қўшиқ бошлаб қолди:

***Энг гуллаган ёшлик чоғимда-а
Сен очилдинг кўнгил богимда-а...***

Маржона илкис ўрнидан турди. Турдию сип-силлиқ орқаларини шундоққина тумшуғим тагидан диркиллайтиб ўтиб ўзини ҳовузга отди.

***Шунда кўзим кўрди баҳорни,
Шунда юрак таниди ёрни-и...***

Мен ҳам ўрнимдан турдим. Қўшиқ сеҳрига маст бўлиб ўтирганлар менга эътибор беришмади.

Олов чарх уриб, алангалари бир-бирига чирмашиб-чирмашиб ёнар эди.

Шундан бери тилимда отинг...

Маржона! Бир қувонч, бир интиқлик бутун вужудимни қамраб олган эди. Энтикканимча ҳовузга калла ташладим. Мўлжални аниқ олган эканман! Сув остида чалқанча сузаётган Маржонанинг ёнгинасида пишқириб бош кўтардим. Қиз чўчиб кетди. Мен ҳансираб бир қўлим билан Маржонанинг белидан кучдим, бир қўлим эса сув тагида қизнинг момиқ сонларини силади.

Маржона бир силтаниб кучоғимдан чиқди-да, ялт этиб юзимга тикилди. У шунча пайтдан бери мени эндигина кўриб тургандек эди!

— Чў, такой? — деб пичирлади у оғзидан сув пуркаб.

Бу пичирлаш, бу хуркак қарашлар мени баттар жўштириб юборди. Энтикканча яна қиз томон интилдим.

Маржона ҳовузнинг нариги қирғоғига қараб сузди. Мен гулхан алангасининг ёғдуларида қиз юзларидаги нозли табассумни илфагандай бўлдим. Томирларимда қон тобора кўпирар эди.

Маржона таъкибларимдан қоча-қоча ҳовузнинг нариги лабига чиқиб олди. (Нур устига нур!) Мен ҳам бир сапчиб қирғокқа чиқдим. Шу орада Жаҳонгир анграйганича бизни кузатаётганини гира-шира пайқаб қолдим.

Маржона қад ростлаб тагин қочишга шайланди. У хаяжон ва кўркувдан титрар, кўкраклари лоп-лоп кўтарилиб тушар эди.

— Нима қиялпсиз?! — дея пичирлади қиз ҳансираб. — Ҳозир бақираман.

Мен қулоч ёйиб интилдим.

— Маржона...

Шаштим баланд бўлса-да овозим барибир хирқираб чиқди.

Қизнинг катта-катта очилган кўзларида гулхан шуълалари ўйноқларди. У орқасига, хувв, икки туп арча томон тисарила бошлади. Мен бир сапчиб Маржонанинг билакларидан тутдим-да кучоғимга тортдим. Қиз типирчилади. Мен лабларига лаб босдим, сўнг уни даст кўтариб арчалар панасига ўтдим. Бу ерда ўша чарм жилдли тўшакнинг бири ер парчин бўлиб ётган экан! Ҳануз типирчилаб, юлмоқлаб, кучоғимдан кутилишга уринаётган қизни тўшак устига босдиму ютоққанча дуч келган жойидан ўпа кетдим.

— Қоржов ака, қўйворинг, Қоржов ака, жо-он ака...
Маржонанинг товуши тобора майинлашиб, нозли тус олмоқда эди...

* * *

— Зўрлаб қўйди-и! Номусига тегди-и! — Жаҳонгир жаҳонни бошига кўтариб бакирар эди.

Унинг жазавали чинқиришлари менинг шууримга анчадан сўнг — эхтиросларим пича босилиб, эс-хушим тиниклашгач бориб етди. Мен кўкракларимга юзини яшириб пик-пик йиғлашга тушган Маржонани ўпиб, эркалаб овута бошлагандим.

Қиз туйқус мени устидан иткитиб ташлади. (Билмадим, қайдан куч топди?!) Ҳойнаҳой, унинг ҳам эс-хуши тиниклашиб, ҳовуз бўйида тўс-тўполон бошланганини англаб етган эди.

— Таппа босиб номусига тегди! Ўлай агар, ўзим кўрдим!

Жаҳонгирнинг бўғик, таҳлика тўла товуши уй томондан эшитилди!

Кўп ўтмай «тап-туп» қадам товушлари, Беккул Тўракуловичнинг ғазабкор ғулдираши, Илмира янгамнинг йиғлоқи қарғашлари қулоқларимга чалинди.

Апил-тапил латта-путтасини устига тортиб қад ростлаган Маржона ваҳимали пичирлади:

— Ўлдим...

Қиз увв тортиб йиғлаганича гулхан томон чопди. Мен ҳам ўрнимдан сапчиб туриб теvarакка алангладим.

Олов ожизгина, титраб-қақшаб ёнмоқда эди.

Баҳодир ва Сайёра бир-бирининг пинжига суқилиб тек қотишган. Кўзлари тўла таҳлика, таажжуб.

Гулюз алланечук асабийлашиб у ён-бу ён юринар, ахён-ахён, гўё унинг номуси булгангандай узун-узун панжаларини юзига босиб бош чайқар эди.

— Қани?! Қани у итвачча?! — деб бўғик ўшқирди Беккул Тўракулович ҳовуз бўйига харсиллаб-лорсиллаб етиб келаркан. Устида оппоқ майка-иштон, қўлида гўшт чопқи, башараси ғазаб ва нафратдан бужмайган.

— Ва-ай, шўри-им! — дея чинқирди қоқила-сурила сув бўйида пайдо бўлган Илмира янгам ҳам. Унинг сочлари тўзғин, устига чала-ярим кийган узун халати судроқланган, кўзлари аланг-жаланг эди.

Маржона хануз увв тортиб йиғлаган кўйи ўзини она-сининг бағрига ташлади:

— Ойи-а!..

Эру хотин ўртасида бетоқат типирчилаётган Жаҳонгир хамон куйинчаклик кўрсатарди.

— Худо хақи, пойлаб бориб кўрдим! Номусига тегди! Дарров уйга югурдим...

Менинг бутун вужудимни кўрқув таҳликадан кўра уят ҳисси қошлаб олган эди. Юз-кўзларим мисдек қизиб кетган. Беихтиёр сирғалиб ҳовузга тушдим.

— Чик бу ёққа, ҳароми! — дея бўқирди Беккул Тўракулович менга кўзи тушиб.

У кўлидаги гўшт чопкини ҳаволатиб ҳовуз лабига бостириб келди. Сайёра чинқириб юборди. Баходир Беккул Тўракуловичнинг кўлига ёпишди:

— Домла! Ўзингизни босинг, домла! Ўлдириб қўясиз?!

— Ўлдираман уни! — баттар бўқирди Беккул Тўракулович тагин хезланиб. — Нонкўр, ифлос!

Гулюз ҳам чопқиллаб келиб ғазабкор отанинг елкасига осилди:

— Домла, тегманг! Жавобгар бўлиб қоласиз, у фирт маст!

Беккул Тўракулович хансираб андак орқага тисарилди, бироқ ғазаб ва алам тўла кўзлари хануз менга қадалган эди.

— Ока, сувдан чиқинг! — деди Баходир менга қайрилиб. — Домланинг кўзига кўринманг.

Юрагим гурс-гурс урганича ҳовуз лабига чикдим.

Илмира янгам кучоғида ҳиқ-ҳиқ йиғлаб ётган Маржонанинг сочларини силаб овутарди.

— Тинчлан, қизим, кўрқма. Даданг милиция чақирдилар. Қамокда чирийди сени хўрлаган анови ислиқи...

Илмира янгам ногоҳ энгашиб ерда юмалаб ётган бўш шишани кўлга олдию менга улоқтирди:

— Кўзгинангга илоё тупроқ тўлсин, мараз!

Шиша ёнгинамдан учиб ўтдию ўша арчалар тубига пўкиллаб тушди.

Баходир ва Жаҳонгир қўярда қўймай уй томон етаклаётган Беккул Тўракулович хамон депсинар, хезланар эди.

— Қочаман деб ўйлама, хайвон! — бўқирди у елкаси оша менга ўкрайиб. — Ернинг тагидан бўлсаям топаман сен битлиқини!

Илмира янгам ҳам Маржонани силаб-сийпалаб охиста уй томон юришди. Сайёра ва Гулноз бир-бирининг пинжига тикилган кўйи ерга тикилиб боришарди.

Олов ўрнида лахча-лахча чўғлар тутаб ётар эди.

* * *

Мен хужрамда бош чангаллаб ўтирибман. Гоҳ-гоҳо жойимдан ирғиб туриб ўзимча у ён-бу ён юриб қўяман, пушаймонлар билан гувранган бўламан. Аслида... на қувончу ўкинч, на афсусу на қўрқув бор эди менда. Юрагим бўм-бўш, онг-шуурим музлаган.

Уй зинапоясида Баҳодир ва Жаҳонгир чекишиб, ўзаро «ғунг-ғунг» гаплашиб туришибди. Менга қоровул улар. Уй ичкарасида ахён-ахён Беккул Тўрақуловичнинг алланималар деб қахрли ўшқиргани, Илмира янгамнинг ҳасратли қарганишлари эшитилиб қолади. Икки-уч бор Маржонанинг аччиқ-аччиқ йиғлагани қулоғимга чалинадию юракларим сирқираб кетди.

Мен, отам айтгандай, ҳаммаси бинойигина, осуда кечаётган гўзал, лаззатли лаҳзаларнинг не сабаб тўс-тўполонга эврилганини англашга уринардим. Тусмолимча, Жаҳонгир чиндан-да бизни пойлаган. Кўнгли тортганича томоша қилиб тургану, бизнинг эс-ҳушимиз хиралашиб, кўзлар кўрмай, қулоқлар эшитмай қолган пайт аюҳаннос солган. Гулхан теграсида ўтирганларни хангу манг қолдириб уй томон чопган, ҳайхотдек зални бошига кўтариб чинқирган. Оқибатда...

Ичкарида Маржонанинг зорланиб йиғлагани яна юракбағримни ўртаб ўтди. Беккул Тўрақуловичнинг таҳдидли ўшқириви эшитилди:

— Ёз, ҳаммасини ёз! Қайсарлик қилма, у ифлоснинг жойи турма! Ҳозир наряд етиб келади, тезроқ ёз!

— Ёзақол, қизим, уялма, — Илмира янгамнинг қақшаб ялингани элас-элас эшитилди. — Биладан, айбинг йўқ, анови қутирган букага бас келиб бўлармиди. Ёзақол, қизим, уялма...

Тун ярмидан ошган. Кўк тўла юлдузлар маъюс-махзун милтирашади. Чорбоғ алланечук хурпайиб, уй пештоқидаги чироқ ёруғидан хижолат чекаётгандек кўринади. Адлқад тераклар енгил эпкиндан шитирлашиб, гўё тунги сирлар ҳақида шивирлашар эди.

Бир пайт дарвоза ортига гуруллаганича машина ке-

либ тўхтади. Тўхтадию коронғилик қатига тирғдай санчилган фара ёғдулари сўнди.

Машина шовкинидан сергакланган Жаҳонгир ичкарига югурди. Лахза ўтмай бўсағада хануз оқ майка-оқ иштондаги Беккул Тўрақулович (ё, хазрати Хизрмикан?!), довдираган кўйи пайдо бўлди. У қокила-сурила бориб дарвозани очди.

— Ассалому алайкум, домла...

Дарвоза ортидан Бақоевнинг таниш товуши эшитилди. У икки нафар барваста, уйқусираган милиция ходими чорбокқа бошлаб кираркан, Беккул Тўрақуловичга бош-оёқ таажжубли-таажжубли тикилди.

Домла миқ этмай уларни ичкарига бошлади.

— Телефонда овозингизни эшитиб кўриб кетдим, — дея минғирлади Бақоев. — Дарров нарядни олдиму бу ёққа хайдадим...

Бақоевнинг товушида ғира-шира қувонч шарпалари сезиларди. Афтидан, Беккул Тўрақуловичдай улуғ устоз ҳам ташвишга йўлиқиб унга иши тушганидан мамнун эди.

• • •

Эшик-дарвозалари темир панжарали милиция машинаси ниҳоят манзилга етди. Кўлларим орқага кишанланганидан хўб азият чекдим.

Икки ходим менинг сирғалиб машинадан тушишимни бетоқат кутиб туришди. Ерга оёқ босар-босмас теваракка бир қур аланглаб олдим.

Баланд темир панжара билан ўралган, электр фонуслардан чароғон ховли. Ховлида ранг-баранг автоуловлар, у ён-бу ён жонсарак ўтиб қайтаётган яккам-дуккам мундирли ходимлар кўзга ташланади.

Биз шундоққина қаншаримиздаги баланд, ойнабанд иморат томон юрдик. Бақоев илдам қадамлар билан йўл бошлади. Икки милиция ходими мени ўртага олишган.

— Эй, кўп аланглама, — деб кўйди улардан бири бикинимга туртиб.

Ичкарига кирдик. Бақоев эшиги тепасига «Навбатчилик қисми», деб ёзиб кўйилган, ҳаммаёғи ойнабанд, темир панжарали хужранинг тирқишидан бош сукди. Алланечук Роза анийнинг ошхонасини эслатиб юборадиган бу ойнабанд бўлмадаги сон-саноксиз телефонларнинг бири

қўйиб, бири жиринглайди, уч-тўрт ходим уйқули товушда қўнғироқларга жавоб беришади.

Бақоев ўзидек мўйловдор, баджаҳл капитан билан анча пайт гаплашиб қолишди. Капитан қалин, кирчил дафтарга алланималарнидир ёзди.

Анчадан сўнг яна карвон бўлиб жўнадик. Бақоев сарбон, икки ходим ўртасида мен. Гоҳ кенг, гоҳ тор йўлақлар бўйлаб, баъзан зиналардан чиқиб, баъзан тушиб борардик. Онда-сонда қаршимизда учраб қоладиган ходимларнинг баъзилари Бақоев билан шунчаки бош ирғаб саломлашса, баъзилари қуюқ сўрашиб, икки-уч оғиз хангомалашиб қолишади.

Нихоят, чироқлари хира, зах ва чиркин хид уфуриб турган, ертўлатоб жойда пайдо бўлдик. Ёнимиздаги эшиклариди маҳкам кулбадан гоҳ инграган, ўкирган товушлар, гоҳ қутуриб бўқиришлар, сўкинишлар эшитилади.

«Видеосалон, шекилли?» — лип этиб хаёлимдан ўтди менинг. Хувв, бир пайтлар худди шундай ертўла нусха жойда кино томоша қилганимизни эсладим.

— Эй, у ёққа анграйма, тезроқ юр, — деб тўнғиллади орқамдаги ходим.

— Кино бўлаяптими, дейман-а? — беихтиёр оғзимдан чиқиб кетди менинг.

Икки ходим маъноли кўз уриштириб тиржайиб қўйишди. Сўровим қулоғига чалинган Бақоев елкаси оша мен томон кўз ташлади.

— Ха, маданий ҳордиқ чиқаришяпти. Сенга ҳам эртаиндин билет тегиб қолар.

Шу пайт семиз, япаски бурун, кисик кўз сержант қаршимизда юмронқозикдек қад ростлади.

— Бўш камера борми? — сўради ундан Бақоев.

Сержант ҳорғин, асабий бош чайқади:

— Йў-ў... Ҳаммаси лик.

— 99-ни оч-чи, — деди Бақоев андак ўйланиб тургач.

Сержант лапанглаб йўл бошлади.

Тор, пасткам йўлакнинг ҳар икки тарафида қоп-қора, темир эшиклар тизилиб кетган эди. Бетон деворнинг у ер-бу ерида бўртик, қалин лампалар алланечук кирчил, хира шуъла тарайди. Ҳаммаёқ ғалати бир ваҳима, таҳдидга бурканган.

Бақоев хўмрайган қўйи менга яқин келди:

— Холингдан кимга хабар берайлик?

Кўз ўнгимда ота-онам, ака-опаларим бир кур чап-пар уриб ўтдию чўчиб кетдим.

— Керакмас, — дедим шоша-пиша. — Хеч кимга айтманг.

Бақоев тиржайиб бош чайқади:

— Йў-ўқ, яқинларингга хабар беришимиз шарт. Адвокат топиб сени ҳимоя қилишсин, адолатли қонунларимиз талаби шундай.

Шу пайт хаёлимга Тоштемир ака келди. Айтдим.

— Ҳа, анови тренерми? — деди Бақоев чехраси андак ёришиб. — Бўпти, унга хабар бераман.

• • •

Орқамдан оғир, темир эшик гумбурлаб ёшилди. Бўсагада бир зум гангиб туриб қолдим. Камерада қўланса исанкиб ётарди. Эшик пештоқидаги лампанинг ўткир ёруғидан кўзлар камашади. Қалин бетон қоплама ерда ҳар хил ҳашаротлар ўрмалаб юрибди. Камеранинг икки ёнида ётоққа мўлжалланган икки ёғоч сўри. Айни авжи саратон бўлишига қарамай камера захкаш, муздек.

Мен жирканиб у ён-бу ён алангларканман, ўнг бурчакда буришибгина намоз ўқиб ётган йигитчага кўзим тушди. (Ҳойнахой, гуноҳлари меникидан-да оғир бўлса керак, тавбага зўр берибди.) У бир парча матони жойнамоз ўрнида тўшаб олган. Сажда пайти бетон қопламага қаттиқ урилган, шекилли, ёрилган қош-қобоғидан қон силқиб турибди, юзлари моматалок.

Йигитча намозини тугатиб чўк тушган жойидан тураркан, менга бош ирғаб салом берди.

— Ассалому алайкум.

Бейхтиёр у билан қўл бериб кўришдим.

Ёғоч сўриларнинг бирига у, бирига мен ўтириб анчагина жим қотдик.

— Сизни... нега камашди? — сўрадим охири ўнғайсизликдан кутилиш учун.

Йигитча жилмайиб елка учирди:

— Шу... 159-модда... диний масала бўйича.

Мен унга анқайиб қолдим. Очиғи, эскигина қўйлагининг у ер-бу ерига қон доғлари теккан бу йигитчанинг иқрорига ишонгим келмади.

Ҳа, жамиятда шариат ҳукмрон бўлишини талаб қилиб ҳукуматнинг гашига тегиб юрган бир диний жамоа ҳақида эшитганман. Бироқ уларни кўзлари ғилай,

тишлари сўйлоқ, хунукдан-хунук махлуқлардай хаёл этардим, тўғрироғи, матбуотдаги таъриф-тавсифлар менда шундай тасаввур уйғотган эди. Аммо... қаршимда хали она сути оғзидан кетмаган, хушрўйгина йигитча ўтирарди.

— Хайрон қараб қолдингиз, ё ишонмадингизми? — сўради у хижолатланиб.

— Йўйў, — дедим шоша-пиша, — ишонаман.

Жимжималоқдай ҳолига бутун бошли давлат билан олишиб юрган бу йигитчага бокдиму не бир сабабдан бу гўшага келиб қолганимни эслаб уялдим. (Эсиз жасад, эсиз бўй...)

— Сизни нега опкелишди? — сўради йигитча.

— Шу... — хижолатли ғудрандим, — моддасини билмайману... зўрлашда, номусни булғашда айбланаман.

Йигитча афсус билан бош чайқади:

— Чатоқ бўпти-ку... — сўнг ўйчан кўшиб қўйди. — Аммо... лекин тушунмадим, йўқ нарсани қандай булғадингиз?

Мен «пик» этиб кулиб юбордим. Бироқ йигитчанинг хануз ўйчан турганини кўриб дарров лаб-лунжимни йиғиштириб олдим.

Тагин бир оз жим қолдик. Ҳамхонам қон силқиётган ковоғига латта босди. Мен қаршимдаги алланечук улурвор, хотиржам қиёфали йигитчанинг дидига мос гап излардим ўзимча.

— Мен... мен хазрати Хизрни кўрганман, — дедим, ниҳоят калламга келган фикрдан қувониб.

— Ҳа-а, шунақами? — деди йигитча ёлғондакам ҳайратланиб. — Қачон? Номусни булғаетганда эмасми, ишқилиб?

Мен бу гал баралла қаҳ-қаҳа уриб кулиб юбордим. Ҳамхонамнинг ғалати бир ўткир сўзлиги, самимияти кўнглимда завқ-шавқ уйғотди. Йигитча ҳам кулгимга жўр бўлди. Кулгиларимиздан бетон деворлар зириллаб кетди.

Ногоҳ темир эшик қулфига шарақ-шуруқ калит солинди. Биз бир-биримизга таажжубли тикилдик.

Эшик бўғиқ данғиллаб очилди.

— Нима гап?! Қанақа шовқин? — ўшқирди ичкарига бостириб кирган ўша япасқи бурун сержант, қўлидаги резина таёғини ҳаволатиб.

— Хизр кўрдик, — дедим мен унга пешвоз туриб.

Сержантнинг семиз, япалоқ юзига таҳлика оралади.

— Нима? Қанака Хизр?! — деди у теваракка аланглаб. — Бу ерга ҳеч ким кириши мумкин эмас!

Йигитча пиқ-пиқ кулиб юборди. Мен ошкора «хо-хо»лаб ўтириб қолдим.

Ҳануз таҳлика билан аланглаётган сержантнинг резина таёғи ҳавони шувуллаб кесиб ўтди.

* * *

Эртаси куни чошгоҳга яқин Тоштемир ака билан учраштиришди.

Мени бошлаб чиққан милиция ходими тепасига «Учрашув хонаси» деб ёзиб қўйилган эшик ёнида оёқ илди.

— Кир! — деди у пўнғиллаб. — Ўн минут вақт.

Кирдим. Ичкарида ранг-қути ўчган Тоштемир ака у ён-бу ён асабий юриниб турарди. Ўртада мактаб партасини эслатиб юборадиган стол, ёғоч ўриндик.

— Қоржов! — деди Тоштемир ака истар-истамас мен билан қўл бериб кўришаркан. — Фирт тентак экансан-ку?! Шарманда қилдинг одамни. Ҳаммаси чинми ўзи?

Мен бош ирғаб қўйдим.

Тоштемир ака ёғоч ўриндиққа бўшашиганича чўкди:

— Уф-ф... иш чаток. Шўргинанг қисди энди, ука! Дарров отангга хабар берамиз.

— Керакмас.

— Керак! — Тоштемир ака стол устига тарсиллатиб урди. — Олдини олиб гаплашмасак, қамокда чирийсан. Ўвв, Бекқул Тўрақулович билан ҳазиллашма!

— Мен Бекқул Тўрақулович билан ҳазиллашганим йўқ.

Тоштемир ака вижинган қўйи ўрнидан туриб кетди:

— Сен серрига гап уқтирганнинг ўзи аҳмоқ... Яхши... Сен кисибгина тур, ўзим ҳал қиламан ҳаммасини...

* * *

Иззатим ошиб кетди-ёв... Қайга чақиртирса икки ходим ўртага олиб қўриқлаб боради-я?!

Тоштемир ака билан қизариб-бўзаришганимиздан сўнг, кўп ўтмай, терговчи хузурига чорлабди.

Жўнадик. Мени тагин узун йўлақлар бўйлаб етаклаб, обдон тинкамни қуритишди.

Терговчининг қора дерматин қопламали эшиги қия

очик экан. Олдимга тушиб хардамхаёл бораётган котма-гина сержант ичкарига бош суқиб деди:

— Мумкинми, ўртоқ майор? Олиб келдик!

Ичкаридан Бақоевнинг таниш товуши эшитилди:

— Кирсин!

Эшик ланг очилди. Орқамдан ходим биқинимга нуқиди:

— Юр!

Ичкарига кирдиму юрагим темирчининг босқонидай гурс-гурс ура кетди: «Маржона!»

Ха, адашмагандим. Сап-сарик, ялтироқ стол ёнидаги стулларнинг бирида Маржона қимтинибгина ўтирарди. Сочлари ёйик, устида бир парчагина кофта-юбка, чарм сумкача билан яширишга беҳуда уринаётган оппоқ сонлари бир-бирига қапишган.

Маржона мени кўрдию сапчиб ўрнидан турди. Тура-тура калта юбкасини пастроқ тортган бўлди, кўзлари пирпираганича ерга қадалди.

— Маржонахон, кўркманг, ўтиринг, — деди тиржайиб Бақоев.

Мен уни погонлари кирчил йилтиллаган хизмат мундирида илк бор кўришим эди. Терговчи хона тўрида, ҳар хил қоғозу папкалар тахлаб қўйилган иш столи орқасида ястаниб сигарет чекар, қуюқ дудга кўмилган кўйи кўзларини қисиб қиз қоматига суқ билан тикилар эди.

— Гражданка Тўрақулова, ўтиринг, — деб такрорлади Бақоев қалин мўйлови остидан киножомуз ўншайиб. — Бу ерда ҳеч қанақа хавотирга ўрин йўк.

Маржона қисиниб-қимтинибгина жойига ўтирди.

Мен гоҳ ярим-яланғоч қизга, гоҳ Бақоевнинг суқли, хирсли нигоҳларига кўз қиримни ташларканман, ҳалигина ширин бир хаяжон, қувонч қоплаган юрак-бағримни беаёв қазаб, алам қуйдира кетди. Қўлларим мушт бўлиб тугилди, тишларим ғижирлади.

Терговчи ичкарига бош суққанамдан бери менга қиё хам боқмай, ўзича беэътибор ўтирарди.

— ...хуллас, балиқ ови зўр бўлди, — деди у қизга, хойнахой, ташрифим туфайли узилиб қолган гурунгни давом эттириб. — Дадангиз хам, биз хам хурсанд...

Маржона гўё игна устида ўтирарди. Хаёллари парижон, кўзлари хона бўйлаб кезмоқда. Терговчи эса тиржайиб, сузилиб қиздан суқли, хирсли кўзларини сира узмас эди.

Мен бир гувраниб кўйдим.

— Кечирасиз, — деди Маржона туйқус терговчининг хикоясини бўлиб. — Мен... кетишим керак.

Бақоев оғир сўлиш олиб сигаретини кулдонга босаркан, гудранди:

— Яхши... тезлаштирамиз.

Бақоев пишиллаб стол устидаги папкалардан бирини очди. Қош-қобоғи уюлди.

— Ўвв, — деди у дабдурустан менга ўқрайиб. — Гражданин... Толмасиф... Сен Тўрақулова Маржона Бекқуловнанинг шикоят-аризасига кўра... жиноят кодексининг... та-ак, тегишли моддасига кўра зўрлаб номусга тегишда айбланасан. Мен шикоят-ариза эгасини, — терговчи кизга имо қилиб кўйди, — сен билан юзлаштириш учун чақиртирганман...

Мен хануз фазаб ва аламдан бўғриқиб турардим. Қайгўргадир бош олиб, улоқиб кетгим келарди. Бир амаллаб хонадан чиқиб кетишим учун бахоналар излардим. Ногоҳ, ўқув юртида ўқиб-ўрганганим — айбланувчининг ҳақ-ҳуқуқлари ғира-шира эсимга тушди.

— Ўртоқ терговчи, — дедим аранг титроғимни босиб, Бақоев папка титкилаб бир зум жим қолган пайт. — Ўзимни нохуш сезяпман, ҳозир ҳеч қандай савол-жавобга қурбим йўқ.

Терговчи кинояли хиринглади:

— Нега? Бошқа нарсаларга қурбинг зўр эди-ку?

Шу пайт Маржона ҳам ўрнидан туриб кетди:

— Мен ҳам ҳозир ҳеч нарса хохламайман, — деди у энтикиб. — Тобим йўқ, кўнглим айнияти.

Бақоев бир менга, бир Маржонага таажжуб билан тикилиб қолди. Маржона икковимизнинг ўртамизда нафрат олови ёнаётганига, ҳатто, юзма-юз туришга-да тоқатимиз йўқлигига буткул ишонди шекилли, афт-ангорида мамнун бир ифода пайдо бўлди.

— Бемалол, — елка учирди терговчи, — адолатли қонунларимиз бунга йўл қўяди, — сўнг ясама норозилик билан тўнғиллади. — Хўш, қачон тобларингиз бўлади, азизларим! Ишни тезлатиш керак, вақт зиқ.

— Эртага, — пичирлади Маржона ерга тикилиб.

Бақоев менга кинояли тикилди:

— Сиз-чи, жаноб? Эртагача қурбингиз келиб қолар-а?

Мен бош ирғаб кўйдим.

Пешиндан сўнг яна учрашувга олиб чиқишди. Қўлимни кишанлашга чоғланган сержант таажжубланди:

— Нега мушт тугиб оляпсан? Қўлингни ёй, бўш қўй!

— Ишқилиб ўзини бир бало қилмоқчи эмасми бу?! — деб тўнғиллади иккинчи милиционер камера ичини хавотир билан кўздан кечираркан. — Авзойи бузук.

Сержант хиринглади:

— Ҳали эрталабки терговда Бақоев сал-пал думини босиб қўйди-ёв.

Мен миқ этмасдим.

«Учрашув хона»сида Тоштемир ака чарм портфель қўлтиқлаган бир боди билан кутиб турган экан.

— Бу киши сенинг адвокатинг, — деб таништирди устозим. — Фирдавс Шамс. Еган-ичгани қонун, не-не каллақесарларни ҳам сувдан қуруқ чиқарган.

Фирдавс Шамс қилпанглаб, менга таъзим қилиб қўйди. Жилмайди. Ҳатто, бўялгандек қоп-қора қош-кўзларини муқом билан ўйноқлатган бўлди.

— Шу улуғ инсон вақти зиклигига қарамай сенинг химояннга отланди, — деб қўшиб қўйди Тоштемир ака. — Энди бу ёғи ўзингга боғлиқ.

Адвокат ёғоч ўриндик устига, обдон «пуф-пуф»лаб ташлагач, охиста чўқди. Жигар тусга бўяб қиялатиб-қиялатиб таралган сочларини назокат билан силаб қўйди.

— Полвонжон ука, — дея гап бошлади у алланечук ингичка, майин овозда. — Сиз менга ҳамма-хаммасини оқизмай-томизмай айтиб беришингиз керак.

Фирдавс Шамснинг афт-ангорию ғалати товуши гап кўнглимни баттар ғашлантирди.

— Нимасини айтаман, — деб тўнғилладим истаристамас. — Ҳаммаси чин... шундай бўлган.

— Ай-ай, укагинам, — деди адвокат таманно билан. — Камина ҳамма тафсилотларни икир-чикиригача эшитиши керак.

— Ўрлик қилма, гапириб бер, — тўнғиллади Тоштемир ака ҳам.

Ноилож, чуқур бир тин олгач, гап бошладим.

— Шу... кечки пайт домланинг қизи ўртоқларини бошлаб...

— Бу ёғини биламиз, полвонжон ука-а, — гапимни бўлди адвокат баттар тантиғланиб. — Сиз... сиз қизга

қандай ташландингиз, шулар ҳақида айтиб беринг... Шопилманг, томчилатиб-томчилатиб гапиринг...

— Озгина пиво ичгандим...

— Пиво-мивонгиз ҳам керакмас, нақадар жирканч...

— Эсам нимани гапирай, — эсам қотди менинг.

Фирдавс Шамс сип-силлик қиртишланган иякларини кафтига тираб, қанд шимиб лаззатланаётган боладай кўзларини сузиб, юпқа лабларини ялаб-ялаб қўйди:

— Бирдан жунбушга келиб қизни тўшингизга тортингизми? Ё-ё, аввал силла-аб... сийпаладингизми? О-о, поза қанақа эди, поза, бу жудда-а муҳим. Қиз тагингизда қийқириб юбордим, ё-ё... инқилладими-и...

Бирдан миямга қон тепиб, жаҳл билан ёғоч ўриндиқдан туриб кетдим.

— Хеч нарса айтмайман. — Тоштемир акага юзландим мен. — Менга бунақа адвокат керакмас.

Тоштемир ака қўлларини пахса қилиб ўшқирди:

— Ишга зарил бўлгандан кейин сўрайди-да!

Мен газабимни аранг босиб эшик томон юрдим.

Фирдавс Шамс ҳануз тамшанган кўйи ортимдан қараб қолди.

* * *

Тонгга яқин кўзим илашибди. Туш кўрдим чоғи.

Тавба, шахарнинг қоқ киндигидаги чорраҳада ўтовимиз тикилган эмиш. Тўрт тарафда машиналар серқатнов, Бекқул Тўрақулович, Фирдавс Шамс, Бақоев ва яна аллакимлар ёнбошлаб ётишибди. Ҳиринг-хиринг кулаётган Тоштемир соқийнинг қўлида шиша. Бироқ дастурхон йўқ. Ўртада мен қип-яланғоч ҳолда чўзилиб ётган эмишман. Тоштемир соқий гоҳ-гоҳо қўлидаги шишадан оғзимга ичкилик қуяди. Атрофимдаги тўда хиринглашиб, пичирлашиб мени томоша қилармиш. Ногоҳ эрининг орқасидан Илмира янгам пайдо бўлди: «Маржона қани, яшшамагур?!» Мен ҳарчанд уринсам-да ҳеч ўрнимдан туролмас эмишман. Уятдан ғужанак бўлиб қолибман. Бир пайт ўтов эшиги ланг очилиб отам кириб келди. Бошида шляпа, бўйнида гулдор галстук, устида беқасам чопон. Ланг очик эшикдан қип-яланғоч Маржонага кўзим тушди! У ўтов ёнидаги қари итнинг бошини силаб эркалатарди. «Маржона! Қоч, буларнинг кўзига кўринма, қоч, жоним!» дея хайқирдим мен. Бироқ овозим шунчалар заиф, бўғиқ эдики, кичқиригимни ўзим-

дан бўлак ҳеч кас эшитмас эди. Бир пайт Фирдавс Шамс киндигимдан пастга чанг солди. Бақоев китоб билан бошимга урди...

Чўчиб кўзимни очдим. Камерадаги ёғоч сўридан кулабман. Бетон қопламасига теккан бошим зирқираб оғрирди. Шундоқкина қорнимдан сидирилиб тушган кулранг каламуш жон ҳолатида қочиб қолди.

Анча пайт ерда гангиган кўйи ўтирарканман, томоқларим қуруқшаб, юрагим гурс-гурс уриб ётганини сездим.

Тушга яқин мени яна терговчининг ҳоласига бошлаб кетишди.

«Маржона келган...» — ўйладим юрак-бағрим сиркираб.

Кўз ўнгимда лоп этиб қизга сукли-хирсли тикилаётган терговчи жонландию оёқларим чалишиб мункиб кетдим. Олдимдаги сержантни сузиб юборишимга сал қолди.

— Шошма, улгурасан ўша ёққа, — деди у менга қайрилиб.

Орқамдаги қоровул хиринглади.

Мендан миқ этган садо чикмаган бўлса-да, хаёлан бакириб-чакириб борардим:

«Ўртоқ терговчи, хаммасини бўйнимга оламан. Юзлаштириб овора бўлманг. Маржонани тинч қўйинг, нима гапингиз бўлса, ўзимга айтинг, қизга бақраймай, тушундингизми, Маржонага олайманг. Муштларимни кўряпсиз-а, энди ҳеч нарсадан қайтмайман...»

Сержант ўша таниш, қора дерматин қопламали эшик ёнида тўхтади. Мен бепарво, хотиржам бўлишга минг бир тиришсам-да барибир ҳаяжонлана бошладим. Ҳалигина миямда пишитиб, кира солиб терговчига тўкиб солишга чоғлаган даъволарим тумандай тарқаб кетди.

— Эй, кир! — деди сержант менга, ичкарига бош сукиб рухсат олгач.

Аланечук изтироб, интиқлик ичкарига итариб юборгандай бўлди мени. Бўсагадан довдир-совдир оёқ оширдиму кўз қирим билан уни изладим. Қани Маржона?! Наҳотки, энг-этаклари узун кўйлакка ўралашиб ўтирган анови қиз ўша?! Ана, илҳақ-илҳақ мен томон қаради, Маржона!

Маржона мени кўрдию ўрнидан турди. Сарғишга мойил юзлари гулгун қизариб худди кечагидек ерга тикилди. Узун-кенг, кўкиш кўйлаги унга ғоят ярашган эди.

«Кеча рашкдан қон ютганимни сезган экан-а?!» — шу хаёл онг-шууримга чақмоқдай урилди. Энтикдим. Ичичимдан қайнаб-тошаётган қувончимни яширолмамай, кўзларим билан қизни эркалаб беихтиёр илжайдим.

— Тавба, бу қанака туриш? — деди Бақоев бир менга, бир Маржонага норизо тикилиб. — Ўтиринг, Маржонахон. Ўвв, сен са-ал лаб-лунжингни йиғиштириб ол. Хали биргалашиб қуламыз.

Терговчи тажанг бир қиёфада иш-папкани олдига тортиб очишга тутинди.

Деразанинг кулранг пардаси ортида кондиционер ишлаб турганиданми, ҳар қалай, хона салқин эди. Хаяжону қувончининг зўридан терлаб кетган белларимга муздек эпкин тегарди. Мен тез-тез, ихтиёрсиз равишда Маржонага кўз ташлардим: «Кўнглимдагимни топибди-я?! Мени тушунибди...»

Назаримда Маржона ҳам мен томон термилишни хоҳлардию, бироқ ботинолмасди.

— Хўшш... — деди Бақоев томоқ қириб олиб. — Гражданин Толмасов Қоржов Чоршанбиевич, адолатли қонунларимизга кўра, жиноят кодексининг тегишли моддаси билан сизга жиноий иш очилди. Сиз, Толмасов Қоржов, жиноий зўравонликда, номусни булғашда айбланасиз. — Асос — ҳурматли ва азиз фуқароларимиздан бирининг шикоят-аризаси. Бу ерда, ҳатто, баъзи бир гувоҳларнинг кўрсатмалари ҳам бор. Хўшш... керак пайти уларни ҳам албатта чақирамиз. Мен ҳозир шикоят-аризани ўқиб, таништираман...

Бақоев сурранг, нижимтоб варақдаги битикни кироат билан ўқиш учун тагин томоқ қириб олди.

Шу пайт безовта ўтирган Маржона терговчи томон қўл чўзди:

— Кечирасиз, шошманг...

— Хўшш? — деди таажжубланиб Бақоев. — Тинчликми?

— Керакмас, ўқиманг...

— Нега?

— Керакмас, — деди Маржона лаблари титраб. — Мен... аризамни қайтиб оламан.

Бақоевнинг кош-қобоғи уюлиб кетди. Курсисига бутун оғирлигини ташлаб қизга саволчан-синовчан тикилди.

— Ўйлаб гапиряпсизми, Маржонахон?! Бунинг оқиба-ти нима бўлишини биласизми?

— Билишни ҳам истамайман.

Бақоев асабий гарзда сигарет тутатди.

— Оқибати сиз учун, оилангиз учун шармандалик, — деди терговчи захарханда билан. — Манави махлуққа эса яшил чирок. Сувдан қуруқ чиққач яна бирортасини бориб босади. Сизга шу керакми? Бунга ўхшаганларнинг кўзини жойига келтириб қўйиш сизу бизнинг бурчимиз эмасми?

— Мен аризамни қайтиб оламан! — деб такрорлади Маржона қатъий оҳангда. — Менга морал ўқиманг.

Бақоев аразлаган боладай тумшайди. Бош чайқаб «уф» тортди.

— Бу қарорингиздан дадангиз хабардормилар? — деб сўради у яна кинояли илжайиб. — Кейин пушаймон бўлиб юрманг-а.

— Ўзим шуни хоҳладим.

— Маржонахон... шошманг, мен дадангизнинг олдиларидан бир ўтай, кейин гаплашамиз, хўп?

Маржона ижирганиб ўрнидан турди.

• • •

Ё, хазрат Хизр, тушимми, ўнгим?! Учрашув хонасида мени Роза аний кутиб турган экан. Онамни кўргандай севиниб кетдим. Бажонидил уни қучиб эркаланар эдиму кирланиб, анча-мунча қўланса хид анқиётган уст-бошимдан уялдим. Йўқ, Роза аний ҳеч бир ирганмай елкамдан энгилгина қучиб, пешонамдан ўпди, сўнг қулоғимдан тортқилаб койинган бўлди:

— Ух, ты хулиган. Тез ўтир, томоқ совиб қолади.

Мен шундагина учрашув хонасининг ўша мактаб партасига ўхшаш столи чорбоғ дастурхонидай безатилганини пайқадим. Апил-тапил тўшалган газета устидаги оби нонлар, ширинликлар, айникса, чинни косадаги буғи чиқиб турган димлама иштахани китиклаб юборди.

Ўтирдик.

— Овора бўлибсиз-да, — дедим астойдил, егуликларга интилиб. — Домилла билса сизни хафа қилади.

— Не переживай, — қулди Роза аний, — ўзлари юборишди мени.

Чала чайнаб ютаётган ноним томоғимга тиқилиб қолаёзди. Оқсоч аёлга анграйдим: «Йўғ-е?!».

Роза аний меҳрибонларча елкамга қоқиб қўйди:

— Ҳайрон бўлма, овқатингни еявер, ҳаммасини тушунтираман ҳозир.

Димлама хил-хил пишган экан. Ҳаш-паш дегунча чинни косани яримлатдим.

— Поттише, тикилиб қоласан, — деб кулди Роза аний, сўнг пичирлаб гап бошлади. — Ўша кеча...

Ўша тун мени милиция олиб кетгач, эру хотин роса типирчилаб қолишибди.

Қаҳру ғазаби анча мунча босилиб, эс-хушини йиғиб олган Беккул Тўракулович хотинига ташвишли тикилган эмиш:

«Бекор қилдик-да...»

«Ҳа, шошилдик, дадаси шошилдик!» — дебди ховуридан тушиб, ақли тиниқлашган Илмира янгам ҳам.

«Бу иш шов-шув бўлиб кетса...»

«Ва-ай, шўрим, шарманда бўламиз-ку?!»

«Шу ифлосни каматиб нима наф топардик-а? !Кўчанинг йигитларига шипшиб қўйсам олам гулистон эди!»

«Сиз ҳам қонуний бўлсин, дедингиз-да, дадаси».

«Ҳа, тўғри, мен фақат қонунни тан оламан, уфф...»

«Эртагаёқ дело очилади, тергов, суд... ва-ай, всё, ҳамманинг оғзида сақич бўламиз...»

«Қизингизга оғиз солиб юрган дўстларга нима деймиз?»

«Вахх...»

«Уф-ф...»

«Ишни тўхтаттиринг, дадажониси, ўлгур Бақоев билан эртагаёқ гаплашинг...».

«Шошма-чи... Маржонанинг ўзини юборсак... Қизинг аризасини қайтиб олса, тамом, ҳаммаси қонуний...»

«Тўғри... как раз эртага Маржонани юзлаштиришга чақиради...»

Ҳамма гап-сўзларни ётоғида эшитиб турган оқсоч аёл сув ичиш баҳонасида залга чиқибди. Саросимаю таҳликада ўтирган эру хотин Роза анийдан ҳам маслаҳат сўраган эмиш.

«Роза, — дебди Беккул Тўракулович болаларча мунгайиб. — Сен ҳаётда кўп машаққат кўрган, оқила аёлсан. Маслаҳат бер».

«Ҳа, йигитни милицияга топшириб хато қилдингиз, — дебди Роза аний. — Но, не поздно, биргина йўли бор».

Эру хотин оқсоч аёлнинг оғзига илҳақлик билан тикилишибди.

«Тольво, хафа бўлмасангиз айтаман», — дебди Роза аний.

Беккул Тўракулович асабий қўл силтабди:

«Э, тезроқ гапирсанг-чи, қанақа хафагарчилик...»

«Жо-он, аний...» — мўлтирабди Илмира янгам ҳам.

«Шу йигитни куёв қилингиз, всё. Ҳеч ким фик этмайди...»

Илмира янгам курсидан сапчиб туриб кетган эмиш:

«Как эта та-ак. Чўпонлар билан куда бўламанми?!»

Лекин бека аёл бутун чорасизлигини ҳис этиб, тагин увв тортиб йиғлаганича ўтириб қолибди.

«Қўй, куйинма, — хотинини овутган бўлибди Беккул Тўракулович. — Одамларни камситиш яхшимас, мен ҳам оддий деҳқон оиласидан чиққанман-а...»

Роза аний пайдан фойдаланиб отга камчи босган эмиш:

«Полвон бола, по моему ямон эмас... отличный йигит, свежий, здоровый...»

...Мен димламани пакқос туширдим. Ялаб-юлқанган чинни коса ювгандан зиёда ялтираб қолди. Ҳам лаззатли хўрақдан, ҳам қулоққа хушёқар гаплардан маза қилдим.

— Кеча кечкурун чорбоққа Бақоев келди, — дея тагин пичирлашга тушди Роза аний. — Тажанг, сердитий...

Беккул Тўракулович ўз шогирдини хушомад билан кутиб олган эмиш. Қуюқкина зиёфат устидаги суҳбат ҳам қуюқкина кечибди.

«Энди-и... биз шундай нокулай аҳволга тушиб қолдик, — деганмиш Беккул Тўракулович чайналиб. — Жахл келса ақл кетар, дегандай... сал-пал қизишиб наряд чақирибмиз. Энди-и... ўзингиздан қолар гап йўқ, шу ишни тинчитиб гум-гурс қилинг... ортиқча гаввога тоқатимиз йўқ...»

Бақоев улоқни олдирган чавандоздай сўнарибди:

«Ҳм-м... тушунарли. Бугун қизингиз аризани қайтиб оламан, деб хархаша қилганди... Бу сиздан чиққан фикр экан-да...»

«Ҳа... умуман... шундай, десак ҳам бўлади», — деб минғирлабди устоз шогирдига мўлтираб термилганича.

Терговчи Беккул Тўракуловичга синчков-саволчан тикилиб тиржайган эмиш:

«Ихтиёрингиз, домла... ҳаммасини қонуний ҳал қилса бўлади, лекин... идорада баъзи бировлар бу ишдан

хабардор-да... ўшаларни тинчитиб, оғизларини ёпиш керак».

«Карракдай очилган оғизларни ёпинг, мана, биз харажатга тайёр. Қанча керак?»

Бақоев ўзича хижолатомуз қийшанглаб, қисилиб-қимтиниб нарх айтибди.

Беккул Тўрақулович «круглий» суммани эшитиб ранги қув ўчса-да, тақдирга тан берган эмиш:

«Бўпти, биз рози...»

Лекин шогирд норизо қиёфада анча пайт тумшайиб ўтирибди. Унинг дардини пайқаган устози секин пичирлаган эмиш.

«Хизматингиз кадрланади, ука... халиги илтимосингизни бир ой ичида ҳал қиламан...»

Бақоевнинг бирдан қош-қовоғи очилиб, қалин мўйлови остида кулги пайдо бўлган эмиш.

«Сиз доно, улуғ одамсиз, устоз, — дебди терговчи қадахларга ўзи ичкилик қуйиб. — Сиз учун хизмат қилиш бизга бахт».

Устоз қадахни шунчаки лабига тегизиб қўйибди.

«Раҳмат...»

Бақоев иштаҳа билан овқат кетидан овқат еб алламаҳалгача қолиб кетган эмиш шу кеча.

«Домла, — деб минғирлабди у кетар чоғи кекиракекира, — ҳаммаси сиз хоҳлагандай бўлади. Ну... анови тўнғиз яна ўн-ўн беш сутка таъзирини еб ётса яхши бўлар-да... шунчаки профилактика учун...»

Беккул Тўрақулович сирли илжайибди.

«Ў-ў, укагинам, ҳақорат қилманг-а бировларни. Бу йигит сиз ўйлаганчалик ёмон эмас...»

Бақоев бақадай бақрайиб қолибди.

...Мен термосдаги аччиққина чойдан бир пиёла ичгач, ширинликларга ташландим.

Роза аний юзларимга меҳр билан тикилиб кўз қисиб қўйди.

— Қалай? Совчиларинг тайёрни?

Мен лаззатли таомдай бутун вужудимни яйратиб ётган қувончни яширишга ўлиб-тирилардим.

— Э-э, бизга йўл бўлсин, — деб ўзимча тўнғилладим, бир бўлак шоколадни томоғимга ташлаб. — Ота-онаси кўнсаям, барибир Маржона менга тегмайди.

— Нега?

— Мени севмайди. Ёмон кўради...

Роза аний шарақлаб кулиб юборди. Мен чўчиб учрашув хонасининг темир эшиги томон юзландим. Йўқ, коровул резина таёқ ўйноқлатиб кириб келмади.

— Успокойся, — деди Роза аний кулгудан аранг тутилиб. — Охрана ўзимиздан, гаплашганман.

— Нега куляпсиз, аний? — деб сўрадим ўзимча ўйчан, жиддий. Кўзларим хона деразаси ортидаги темир панжарага ўйноқлаб келиб кўнган бир жуфт мусичада эди.

— Кулмай бўладими? Эҳ, сиз — молодёжь... кўл ушлашиб кинога киришни, сайр этишни любовь деб ўйлайсиз.

— Нима, бу севги эмасми?

— Йў-ў... бу шунчаки детский эрмак, ҳавас. — Роза аний тавин туйқус шарақлатиб кулиб юборди.

— Севги нима эса? — сўрадим мен ҳам беихтиёр хиринглаб.

— Кўз очиб кўрганини аёл зоти бир умр унутмайди, вот... бу севги! Ҳамма гап шунда, уқдингми?

Роза аний елкаларимга шўхчан турткилаб, яна баралла қаҳ-қаҳ уришга тушди.

Хуркиб учган мусичалар чарх уриб ўйноқлай кетишди.

• • •

Камеранинг оғир темир эшиги орқамдан одатдагидек гумбурлаб ёпилгач, Роза аний ҳалигина кула-кула чўнтагимга солиб кўйган, қат-қат буклоғлик варақни кўлимга олдим. Хат экан.

«Қоржов ака, ҳаммаси учун мени кечиринг. Бугун аризани қайтиб олдим. Қўрқманг, эвазига сиздан ҳеч қачон, ҳеч нарса талаб қилмайман. Ҳеч қанақа даъвоим, эътирозим йўқ. Сизга фақат севинч тилайман. Маржона».

...Хатни тонг отгунча қайта-қайта ўқидим. Гўё Маржона шундоққина кучоқларимда шивирлаётгандек эди. Нописанд чимирилган ингичка қошлар, эхтиросга лим-мо-лим юпка лаблар, эркаликка, инжиқликка мойил қуралай кўзлар тонг отгунча қорачивимда қотиб турди. Юрак-бағрим соғинчу интизорликдан ўртаниб-ўртаниб кетди. Тонгга яқин хатни чайнаб-чайнаб ютиб юбордим.

Бакоев ўзи истаганидек «ўн-ўн беш сутка профилактика учун» мени камерада сақлай олмади. (Қонун барибир қонун-да!) Орадан уч кун ўтиб навбатчи ходим аллақанча расмиятчиликлардан сўнг мени идора эшигидан чиқариб юборди.

Дарвоза ёнида Тоштемир ака машинасини ўнгариб кутиб турган экан. Устида жинси кўйлак-чалвор, оғзида сақич, қўллари белда.

— Ў-ў, Қоржовбой укам! — дея хитоб қилди у, мен томон қулоч ёйиб келаркан. — Сенинг Хизр кўрганинг чин, полвон!

Биз бағирлашиб кўришдик.

Шу пайт машина ёнида илжайиб турган қўй қумолонидеккина қоп-қора, юм-юмалок, тиканак соч дўстим Хусанга кўзим тушди. Юрагим алланечук орзиқиб унга ташландим.

— Айтганча, отанг ҳам келган, — деди Тоштемир ака машинага ўтирарканмиз.

Юрагим яна орзиқиб, сиркираб кетди:

— Қани отам?!

— Бизникида... Аччиккина кўк чой ичи-иб ўтирибдилар. Бовани сарсон килиб юриш ноқулай-ку, тўғрими, ука?

Йўк, отам аччиккина ўйларга чўмганча қуюқ оқ оралаган соқолларини тутамлаб ўтирган экан. Устарада киртишланган бошида ола дўппи, устида енглари узун шалвираган сарғиш кўйлак, вижим шим.

Отам бизни кўрдию каловланганича ўрнидан қўзғолди.

— Ота... — дедим аранг, бўғзимга бир хўрлик да-нақдек тикилиб.

Отам бўйнимга беҳол осилган кўйи ҳиркираб йиғлаб юборди:

— Болам...

Тоштемир ака ҳам холи забунимиздан бир зум музтар тортиб, сақич чайнамай, мунғайибгина қараб турди.

Энтикиб, эмраниб фотиҳа тортдик, хол-аҳвол сўрашдик.

— Ота, қачон келдингиз? — деб сўрадим ичим туз қуйгандай ачишиб.

Тоштемир ака бизларни бир зум холи қолдиргиси келди, шекилли, алланималарни баҳона қилганича Хусанни ҳам етаклаб мехмонхонадан чиқиб кетди.

Отам дастрўмолига юз-кўзларини артди:

— Тўрт кун бўлди, болам. Тоштемирбойнинг одами-дан хабарни эшитиб... Хусанбой билан жўнай бердик-да.

— Тўрт кундан бери шу ерда ўтирибсизми?

— Ҳа, Тоштемирбой барака топсин. Мен бечорани судракламай, сен учун кечаю кундуз ўзи чопиб юрибди. Худога шукур, ишингни хал қилди.

— Кечаю кундуз чопди, дейсизми?

— Ҳа. Тингани йўқ, кўпайгур. Терговчи, окловчи, деганлари билан тиллашди, шуларнинг кўнглини топди... Биламан, берган уч-тўрт сўмим гўрам бўлгани йўқ. Барака топгур, ўз ёнидан харажат қилиб...

Бақоев не сабаб «профилактика учун» мени сақлаб тургиси келганини эндигина англаб етгандай бўлдим. «Улар отамни кутишган!» — шу хаёл бутун борлиғимни тивдай тилиб ўтди.

Ногоҳ бостириб келган ғазаб-нафратдан кўз ўнгим қоронғилашди.

— Ота... — дедим аранг, бор ҳақиқатни айтиш илинжида овиз жуфтлаб.

Шу пайт меҳмонхонага Тоштемир ака қайтиб кирди.

— Қоржовбой, — деди у кафтларини бир-бирига ишқалаб. — Ванна тайёр. Би-ир мириқиб чўмилиб, кийимларни алмаштиринг. Кеча сиз учун Хусанбой билан бош-адоқ сарупо опкелдик. Аттанг, сизни янгангиз кўрмади-да, болаларни олиб қишлоққа кетганди. Янгангизнинг ҳам сизга атаган совғалари бор эди.

— Ҳеч нарсаси керакмас, — пўнғилладим унга зимдан ўқрайиб.

Тоштемир ака хоҳолаб, елкамдан кучиб қўйган бўлди:

— Нозланманг, куёв бола. Қани, тезроқ чиқиб кетинг-а бу ердан, биз бова билан би-ир маслаҳат қилайлик. Сиз эшитманг, уят бўлади-я?!

«Ҳаммасидан хабардор-ку бу тулки?!» — ярқ этиб хаёлимдан ўтди менинг. Беихтиёр ирғиб ўрнимдан турдим. Ҳалигина қонимни қайнатган ғазаб, алам ўрнини алланечук хаяжон, қувонч қоплади.

Бекқул Тўрақуловичнинг чорбоғига совчиликка кетган отам билан Тоштемир ака кечга яқин шоду хандон қайтишди! Қайгўрдандир Бақоев ҳам қош-мўйловлари табассумдан ёйилиб уларга илашибди.

Отам! Ҳалигина қайғудан мунғайибгина ўтирган қария, дўпписини дол қўйиб, қўлларини белига бодиларча тираб, чапдаст йигитлардек чакнаб турар, бир гапириб ўн кулар эди.

Хусан иккимиз хонадон йўлагида довдираганча туриб қолдик.

Отам бир зум юзларимга меҳр билан термилди-да, манглайимдан енгилгина ўпиб қўйди. Шундагина унинг оғзидан ароқ ҳиди келаётганини пайқадим: «Ичиришибди-да...»

— Ў-ў, Қоржовжон! — дея хитоб қилди Бақоев мени кучовига тортаркан. — Табриклаймиз, ука, табриклаймиз.

Тоштемир ака ҳам елкамга осилиб чўлп-чўлп ўпа кетди:

— Чин кўнгилдан қутлайман, менинг асл укагинам. Иш битди, улоқ сенда.

— Қанақа улоқ? Нима билан табрикляяписизлар, тушунмадим? — дея тўнғилладим, шилимшиқ кучоқлардан қутулишга уринарканман.

Акахонларим бир-бирига ялт этиб тикилишди:

— Ҳали беҳабар-ку, а? — илжайди Бақоев.

— Сюрприз! — хиринглади Тоштемир ака.

Сўнг иккови ҳам баббаравар яна менга ёпишиб ялаб-юлкашга тушишди.

— Сен Беккул Тўрақуловичнинг суюкли куёвисан энди! — хитоб қилди Тоштемир ака хаяжондан ял-ял ёниб. — Чин юракдан табриклайман!

Бақоев жиддий эътироз билдирган бўлди:

— Ўғиллари деяверинг, ўғиллари! Яхши куёв любой ўғилдан азиз, тўғрими, бова? — терговчи хансираб отамга юзланди.

— Тўғри! — баралла ҳайқирди отам. У мастона довдираганича меҳмонхонага кириб борарди. — Қоржовни домилла-арбобга топширдим!

Бақоев кўзларимга эҳтиром билан тикилди:

— Ана, айтмадимми? Домлага чин ўғиллик муборак, Қоржовжон!

Мен зўраки илжайиб бош ирғаб қўйдим.

Тўрт хонали, данғиллама уй қувнок қийқириғу ғалағовурдан данғиллаб кетди.

Меҳмонхона тўрига ястаниб, дунёни забт этган жаҳонгирдай ёнбошлаб ётган отам аҳён-аҳён менга мамнун ва мағрур тикилиб қўяр эди.

— Энди-и, укажонлар, би-ир маслахат, — дея виқор билан гап бошлади у, икки ёнида икки вазирдек қўр тўққан Бақоев ва Тоштемир акага бир-бир кўз ташлаб. — Шаҳарнинг урф-одатини билмадиму... бизнинг овулларда унаштириш ҳам ярим тўй. Мен эртага сахарлаб жўнаб кетаман. Тараддудни ка-атта қилиб, насиб бўлса, жума куни яна қайтаман. Домилланикига тўй хайдаб борамиз, би-ир зиёфат берамиз. Қалай? Сизлар менга зарил нарсаларни рўйхат қилиб беринглар. Мен ҳаммасини етказиб келаман. Қалай?

Отамнинг ҳар бир сўзини бетиним бош ирғаб маъкуллаб ўтирган терговчи ва тренер (мени жер!) баббаравар қийқириб юборишди:

— Гап йўқ, бова!

— Ҳимматингизга қойилмиз!

— Энди-и, гап бундай, бова, — деди Тоштемир ака эшилиб-тўлғаниб. — Бугун оламшумул воқеадан ярим шаҳар хабардор бўлди. Бекқул Тўрақулович билан куда бўлганингиз не-не кўзурларнинг қулоғига бориб етди! Ҳозир бир гуруҳ казо-казо оғайниларибиз шу ерга етиб келади. Биз аллақачон телефонлашиб қўйганмиз. Биргалашиб анави хиёбондаги ресторанга чиқамиз. Бу зиёфат мандан! Йў-йў-ў, бош чайқаманг, бова, Қоржовбой, менинг энг кадрли укам-а, уят бўлади! Ҳамма харажат ўзимдан.

Бақоев ҳам қўлини кўксига қўйиб гапни илиб кетди:

— Нима?! Қоржовжон менга бегонами? Харажат мандан!

Шу пайт эшик қўнғироғи устма-уст, шўх-шўх жиринглади.

— Ана, айтдим-ку, ҳозир етиб келишади, деб! — Тоштемир ака ирғиб турдию йўлакка отилди. Бақоев ҳам инқ-синқ билан ўрнидан қўзғолди.

Дарҳақиқат, эшик очилар-очилмас бир тўп шўх-шодон меҳмонлар ичкарига ёприлди. Улар орасидаги баъзи бировлар кўзимга гира-шира танишдек туюлмоқда эди. Айниқса, хувв, ўша куни чорбоғда меҳмон бўлган тепакал, қабоқлари қалин, «сахройи» шаҳарлик экани яққол кўриниб турган нусхани дарров танидим.

— Об-бо, сизлар йўлдан қочинг! — дея хайқирди у, пешвоз чиққан терговчи ва тренерни ёлғондакам пўписа билан икки ёнга суриб. — Бизнинг Олпомиш қани? Юлдузни бенарвон урган жиянни бир кўрай...

Интизор «тоға» мени эхтиром ила тўшига тортди.

— Табриклаймиз, жиян, — деди у тобора тўлкин-ланиб. — Муваффақиятлар билан табриклаймиз. Беккул Тўрақуловичдек одамнинг назарига тушиш осонмас...

«Беккул Тўрақуловичга совчи бормаганди, шекилли», лип этиб хаёлимдан ўтди менинг.

Шу орада димогимга урилган таниш атир-упа ҳиди табрикловчилар тўпида Фирдавс Шамс ҳам борлигидан дарак берар эди. Афсуски, у қўлтигидаги ўша ялтирок портфели касридан мени кучоқлаб ўполмади.

— О-о, кутлуғ бўлсин, кутлуғ, — дея хиринглади Фирдавс Шамс хийла вақт қўлимни силкилаб тураркан. — Улуғ оилага қариндошлик муборак. Камина сизни буюк келажак билан кутлайди.

Тагин талай тилакларга қўмилиб йўлақда гангиганча туриб қолдим.

Негадир бозордан қайтган отасининг қўлида ўзи ис-таган ўйинчоқни кўрмаган боладай ўксиндим. Шундаги-на уй тўла одамлардан бутун вужудим ташна бўлиб турган бир сўзни илҳақ кутаётганимни пайқадим.

Меҳмонхона ғала-ғовурга қўмилди. Бақоев ва Тоштемир ака бири қўйиб-бири олиб совчилик тафсилотлари-ни кўпиртириб-кўпиртириб гапиришга киришган, йиғилганлар эса ҳайрату ҳаяжон билан уларнинг оғзига тикилишган эди.

Уй тўрини эгаллаган отам меҳмонларнинг олқишу кутловларига мамнун-мамнун илжайган қўйи бош ирғаб, гоҳ-гоҳо ўзи ҳам алланималар, дея мақтаниб ўтирарди.

— Аммо-лекин, — дея тилга кирди меҳмонлардан бири. — Беккул Тўрақулович жуда мардлар. Хувв, катта қизининг сепига яп-янги «Жигули» қўшганига, мана, ўзим гувоҳ.

— Бу куёвларига бутун бисотларини хатлаб бермоқчилар, — дея қийқирди Тоштемир ака.

Бақоев тагин жиддий эътироз билдирди:

— Ўғилларига, денг, ўғилларига.

Шу орада ўша қалин қобоқ «тоғам» Беккул Тўрақуловичнинг қайсидир куёвими, қариндошими аллақандай амал курсисини оппа-осон эгаллагани ҳақида андак ҳасад, андак ҳавас билан гапиришга тушди.

«Ва-ай...», «Я, худойим», — деган ҳаяжонли хитоблар ила Фирдавс Шамс уни қўллаб-қувватлар эди.

Мен пойгакда ичимни ит тирнаб омонатгина ўтирардим. Барибир мен кутган воқеа содир бўлмади!

Юрагимга шилимшиқ бир гашлик оралаб ўрнимдан турдимۇ йўлак томон юрдим. Меҳмонхонада ғала-ғовур тобора кучаймоқда эди.

Бир пайт кимдир кўйлагимдан тортқилаётгандай бўлди. Дўстгинам Хусан экан.

— Бир соатдан бери турткилайман, — деди у астойдил ўпка-гина билан. — Бир қараб кўяй, демайсан-а, ҳалитдан...

— Кечирасан... меҳмонларга чалғиб... нима дейсан?

Хусан юзларимга ғалати бир мутеълик, хокисорлик билан термилди:

— Қоржов, чин дўстмиз-а?

— Ҳа.

— Бурнинг кўтарилиб кетмайди-я, бизни унутмайсан-а энди?

— Йў-ўқ, — дедим тобора энсам қотиб.

— Биласан-ку... ҳеч омадим чопмаяпти, ҳалигача ўқишга илашганим йўқ, — деди Хусан эҳтиром билан кўлларимдан тутиб. — Жо-он, жўра, шу сезон ҳам қолиб кетмай. Сен бир оғиз айтсанг...

Қадрдон дўстнинг қоқ оғзига қулочкашлаб туширгим келиб кетди. Хайрият, шу пайт йўлакда узиб-узиб жиринглаб қолган телефон эс-хушимни ўзига тортди.

Шапт билан гўшакни кўтардим.

— Алло... эшитаман, ал-ло...

Бир оздан сўнг телефон гўшагидан энтиккан, титроқли бир товуш келди.

— Қоржов ака... Овозингиздан дарров танидим. Трубкани ўзингиз олишингизни юрагим сезганди... †

«Маржона! Менинг Маржонам!» — бутун онг-шуримда чакноқ чакқандай бўлди.

— Маржона! — дедим юрагим тошиб. — Менга... менга жуда-жуда кераксан. Ҳозироқ кўрмасам бўлмайди сени...

Маржона эркаланиб кулди:

— Келинг... кутаман сизни, умрим бўйи кутаман. «Бахт» боғининг дарвозаси ёнида турибман. Қаердалигини биласиз-а?

— Биламан...

Мен йўлак бўйлаб хансираганча югургилаб борардим. Дов-дарахтлар, парча-парча осмон кўз ўнгимда лоплоп чайқалар, онг-шууримда бир ҳайкирик, бир ўкирик чарх уриб айланар эди.

«Маржона меники бўлди, эрка, мағрур қиз меники! Севганимга етдим-ку, ахир, одамлар?! Нега Қоржовни шундай бахт билан қутламайсиз, биродарлар? Ў-ў, Кенгсой, ў-ў, сирли, қадрдон дашт, ўша учрашув учун сенга ташаккур! Эй, мулла Мирза боважоним, ўша тилак-дуолар учун минг-минг қуллуқ сизга! Бошқа ҳеч касдан бундай тилак, бундай қутлов эшитган эмасман ҳали. Бугун суйганим бағримда, мулла боважон, насиб этса, никоҳни ҳам ўзингизга ўқитаман, ўзингизга. Бошқа ҳеч кимга ишонч қолмади, мулла боважон! Мени яна дуо қилиб турунг, менга мадад сўраб турунг. Энди бу ёғи, ё, Оллоҳ...»

Мен шашқатор қуйилаётган кўз ёшларимни артиб-артиб олдим.